

Proiectari din toate țările, uniți-vă!

FLACARA

Nr. 49 (393) — 8 decembrie 1962

Știința
Region
Hunedoara-Deva

Inginerul Alexandru Ju-
găreanu, de la uzinele
„Steagul roșu” — Brașov.

ARMONIA ATLANTICĂ ȘI „OMUL DE LA VOLAN”

de Florica ȘEIMARU

Invariabil, în ajunul reuniunilor la nivel ministerial ale blocului NATO, în presa occidentală se fac auzite glasuri care contestă că apropiata întâlnire ar putea deveni teatrul unor ciocniri de interese între aliați, lăsând să se înțeleagă că în fond armonia domnește în sinul coaliției. Se fac auzite și altele care cheamă la unitate, dar fiecare de pe pozițiile țării respective. De astă dată, întâlnirea va avea loc, peste câteva zile, la Paris. Preludiile au început încă de vreo două săptămâni. „Süddeutsche Zeitung” (München) de pildă publică, sub titlul „NATO nu are probleme importante”, un articol care, citit cu atenție, demonstrează exact contrariul: enumerarea rapidă în care ziarul amintește chestiunile ce vor veni într-un fel sau altul în discuție nu pare a prevesti o sesiune lipsită de furtuni. Este vorba în această enumerare despre eventualitatea menținerii încă în funcția de comandant suprem al forțelor NATO în Europa a generalului Norstad — ceea ce implică luări de atitudine cu privire la planul care-i poartă numele. Este vorba despre revendicările de ordin financiar ale S.U.A., nemulțumite de disproporția dintre cheltuielile lor militare și acelea ale partenerilor lor europeni. Este vorba — la modul aluziv, e drept — și despre rivalitățile în domeniul comenzilor de armament. Poate faptul că articolul a fost scris și publicat în momentul în care criza declanșată de „afacerea Der Spiegel” era în plină fierbere, să fie pricina neobișnutei abțineri a ziarului münchenez de la aprecieri proprii și a titlului său euforizant.

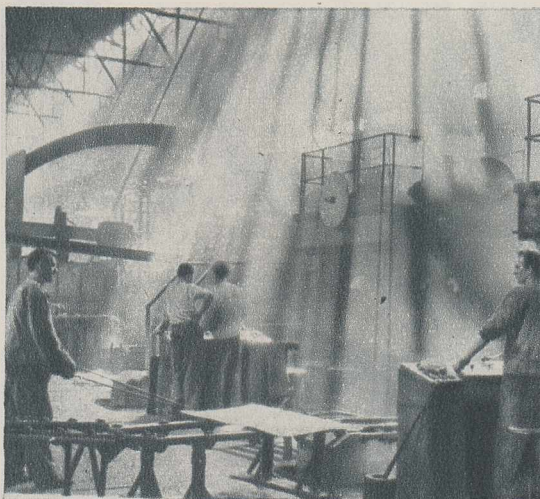
Semnificativ e însă turul de orizont pe care, mai recent, decanul comentatorilor politici americani, Walter Lippmann, l-a făcut la Asociația presei anglo-americane din Paris, în fața membrilor Asociației presei diplomatice și a Asociației presei străine. Lippmann sosise la Paris pentru a participa la sărbătorirea a 75 de ani de la apariția ediției europene a lui „New York Herald Tribune”. Prilejul era binevenit și pentru a afirma „solidaritatea occidentală”, și pentru a formula niște condiții necesare pentru menținerea ei. Necesare — în concepția unor cercuri de mare răspundere din S.U.A. De bună seamă, un gazetar care ia cuvântul în fața altor gazetari exprimă în principiu propriile sale păreri. Dar tonul, unele formulări ale lui Lippmann au creat impresia că cele spuse de el prezintă mai mult decât o opinie personală. După ce a declarat că „interesele vitale ale Europei sînt interesele vitale ale Americii”, Lippmann a abordat principalele puncte nevralgice ale relațiilor dintre S.U.A. și aliații lor europeni. A încercat să răspundă nemulțumirii acestora de a nu fi fost consultați atunci cînd Washingtonul a luat împotriva Cubei măsurile care au declanșat criza din zona Caraibilor, susținînd că era singura cale de urmat. A găsit mijlocul de a aminti — repetat — aliaților europeni de dolarii investiți de S.U.A. în forțele NATO de pe vechiul continent. S-a referit, în fine, la problemele strategiei NATO, reluînd tezele cunoscute ale discursului rostit astă-vară de ministrul de Război McNamara, la universitatea Michigan, adică atașînd pozițiile acelor aliați — Anglia, Franța — care aspiră la o forță nucleară „independentă”. „...Europa, a spus el, referindu-se la aspectul financiar al problemei, nu poate crea o forță nucleară satisfăcătoare și în același timp o forță convențională satisfăcătoare; noi considerăm esențial, ca o chestiune practică, să existe, pentru moment, o diviziune a muncii”. O diviziune a muncii, firește, menită să păstreze în mințile S.U.A. atîtu nuclear care-i conferă un loc deosebit în alianțele lor militare. „A dirija forța nucleară a lumii occidentale — declară Lippmann — este la fel cu a conduce un vehicul pe un drum de munte înfricoșător de accidentat. Numai un singur om poate sta la volan...” (În această ordine de idei, merită să fie amintit faptul că „planul Norstad” prevede nu numai înarmarea Bundeswehrului, ceea ce i-a asigurat antipatia opiniei publice internaționale, dar și „integrarea”, sub control american, a forței de șoc nucleare engleze și franceze, ceea ce explică noua vogă de care pare a se bucura la Washington.)

În ajunul unei sesiuni atlantice „fără probleme”, contradicțiile dintre aliați sînt mai virulente ca oricînd.

La Palatul Națiunilor din Geneva și-a reluat lucrările Comitetul celor 18 state pentru dezarmare. În fotografie: aspect din timpul unei ședințe.

În urma unei rezoluții prezentate de cele șase țări membre nepermanente (printre care și R.P. Romîna), Consiliul de Securitate a recomandat alegerea lui U Thant ca secretar general al O.N.U. Prin votul unanim al Adunării Generale, diplomatul birman, care a avut pînă în prezent funcția de secretar general provizoriu, a fost ales secretar general al O.N.U. pe perioada pînă la 3 noiembrie 1966. În telegrama de felicitare trimisă lui U Thant de președintele Consiliului de Miniștri al R.P.R., Ion Gheorghe Maurer, se spune între altele: „Aprecîind eforturile depuse de dv. pentru rezolvarea unor probleme internaționale importante, îmi exprim convingerea că și pe viitor veți aduce întreaga dv. contribuție la cauza menținerii și întăririi păcii în lume”. În fotografie: U Thant mulțumind Adunării, după votare.

În cinstea celui de-al XII-lea Congres al Partidului Comunist din Cehoslovacia, care și-a început lucrările la 4 decembrie la Praga, în uzinele, fabricile și cooperativele agricole unice din R.S. Cehoslovacă, s-a desfășurat întrecerea pentru titlul de colectiv „Congresul al XII-lea al P.C.C.”. În fotografie: o brigadă de laminoriști de la uzina siderurgică din Kraino Dvur, aflată în întrecere pentru oucirea acestui titlu.

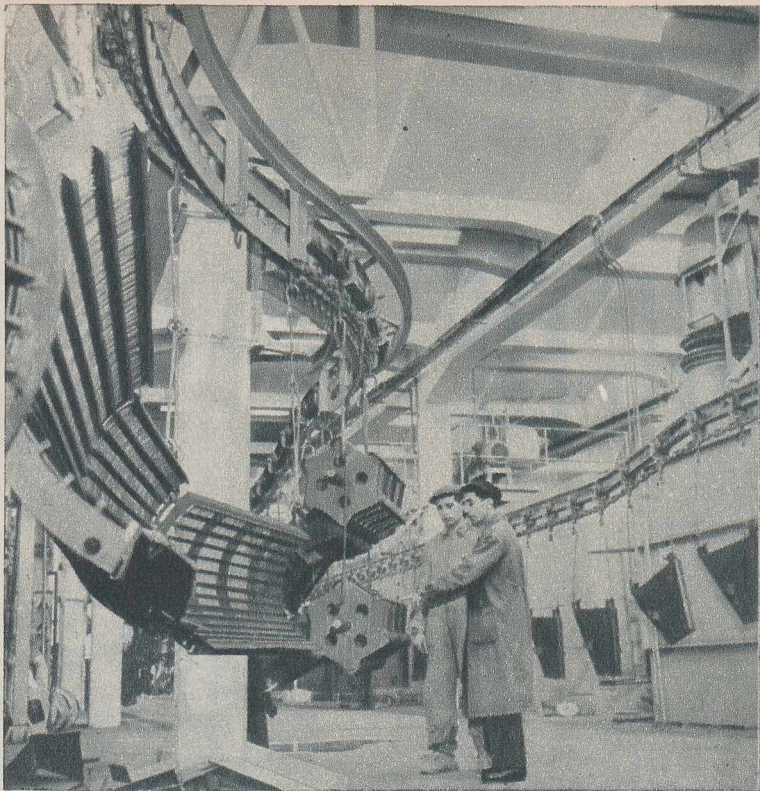

Aspect de la plecarea din portul Leningrad a membrilor celei de-a 8-a expediții antarctice sovietice, pe bordul motonavei „Estonia”.

Compromis în afacerea „Der Spiegel” (Olanda), ministrul de Război vest-german Franz-Josef Strauss a declarat că renunță să participe la noul guvern de la Bonn.

Locuitorii orașelului tunisian Gabes au fost victimele unei calamități naturale provocate de inundațiile care s-au produs recent în această localitate.

Vopsitoria automată este una din cele mai moderne secții ale uzinei de mașini agricole „Semănătoarea”. Colectivul acestei secții a realizat până în prezent economii de 180.000 lei, ridicând în același timp și calitatea vopsirii.

Deși pavilionul de mostre s-a închis pentru public, în modernă construcție din Piața Școlii continuă o activitate intensă. Zilele acestea la pavilion au început contractările între organizațiile comerciale și întreprinderile producătoare din sectorul țesături.

În cartierul Tiglina din Galați au fost construite și date în folosință, până în prezent, peste 1.500 de apartamente. În același timp a fost construit și amenajat un complex comercial și de deservire, ale cărui unități au o suprafață de 680 m p. În fotografie: lucrări de finisare într-o parte a complexului comercial.

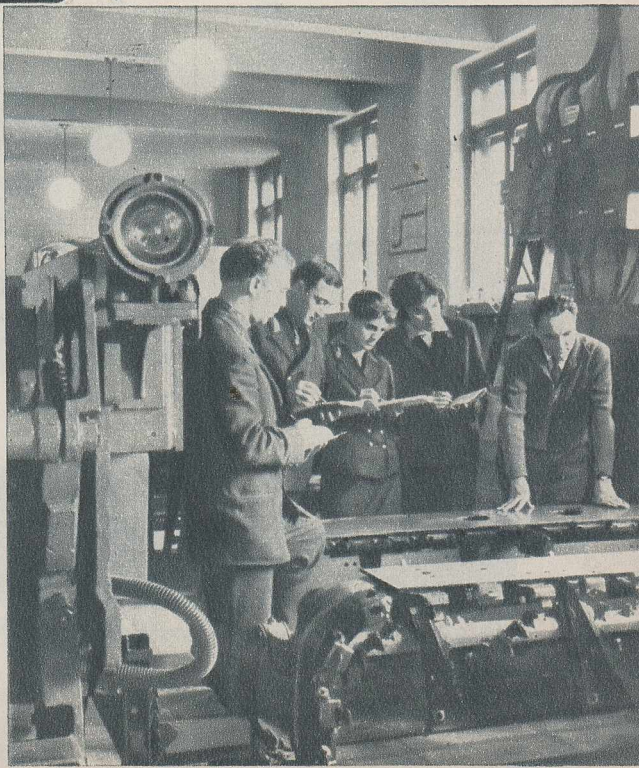
La Baia Mare s-a deschis expoziția agricolă a regiunii Maramureș. Standurile cu produse din cele peste 100 de unități agricole socialiste frunțase sînt expuse în 5 pavilioane spațioase. Aici pot fi văzute aproape 500 de mostre de grâu, porumb, cartofi, floarea-soarelui, fructe, legume etc. din soiurile care au dat cele mai mari producții în acest an.

Teatrul Național „I.L. Caragiale” a început repetițiile noii piese a dramaturgului Aurel Baranga: „Adam și Eva”. Regia spectacolului aparține artistului popularului Sică Alexandrescu. În fotografia noastră: autorul, regizorul și viltorii interpreți la lectura piesei.

Fotocronica FLACARII

Mecanizarea principalelor operațiuni miniere preocupă nu numai trusturile de extracție, dar și pe studenții care se pregătesc să devină ingineri. Iată-l într-unul din laboratoarele Institutului de mine din Petroșeni, studiind agregatele moderne care funcționează în subteran.

IASI- RECONSTRUCȚIE ȘI ESTETICĂ

Au participat:

Ing. Vladimir BOGHIAN, conferențiar la Institutul politehnic din Iași.

V. DORNEANU, activist al comisiei economice a Comitetului regional P.M.R. Iași.

Ing. Nicolae DRĂGHIN, inginer-șef adjunct la Trăstul regional de construcții Iași.

Arh. Vasile FALIBOGA, director tehnic la D.S.A.P.C. (Direcția sistematizării arhitecturii și proiectelor de construcții).

Ing. Virgil FOCSA, conferențiar la Institutul politehnic din Iași.

Ing. Solomon LAZĂR, director tehnic la D.S.A.P.C.

Arh. Felix SCHOR, profesor de istoria arhitecturii la Institutul politehnic din Iași.

Ing. Anton ȘESAN, profesor universitar, șeful catedrei de statică și construcții la Institutul politehnic din Iași.

Ing. Alexandru VEISA, șeful serviciului de sistematizare a orașului Iași*).

*) N-au participat reprezentanții Comitetului executiv al Statului popular al orașului Iași (tov. vicepreședinte Ștefănescu), cu toate invitațiile stăruitoare și repetate făcute de cele două redacții. Păcat. Ar fi fost bine să cunoaștem părerea Comitetului executiv în problemele ridicate. Și poate că ar fi fost de folos Comitetului executiv însuși...

M

ai mult poate decât pentru multe alte orașe ale țării — dată fiind starea de ruină în care regimul burghezo-moșieresc a ținut Iașul și la care s-au adăugat distrugerile provocate de războiul hitlerist — reconstrucția socialistă a însemnat pentru bătrâna capitală a Moldovei o totală reînnoire. Vechi cartiere au fost reînălțate din temelii (Păcurari, Socola, 23 August, Piața Unirii ș.a.), altele au apărut pe locuri înainte virane (Splaiul Bahluiului, Tudor Vladimirescu ș.a.).

Construcțiile continuă în ritm susținut. Iar aspectul lor estetic și problemele urbanisticii sînd în centrul atenției, atît a proiectanților și constructorilor cît și a populației ieșene, ne-am propus să le supunem discuției specialiștilor. Și iată-ne în jurul „mesei rotunde” organizate de revista noastră împreună cu ziarul „Flacăra Iașului”.

Desigur că paginile noastre nu ne permit să redăm în întregime discuțiile purtate. Din numeroasele probleme asupra cărora participanții la discuții și-au expus punctul de vedere am selectat pentru cititorii noștri cele ce urmează.

Ing. Al. VEISA: În Iași s-a construit mult — și adesea bine. Cu toate acestea — fără a avea cîtuși de puțin intenții criticiste — dacă vorbim despre estetica în reconstrucția Iașului, mă simt tentat să încep prin a critica aspectul unora dintre construcțiile înălțate în urmă cu cîțiva ani. Mă refer în primul rînd la cartierul Păcurari: s-a înfăptuit o aliniere prea rigidă de blocuri cu fațade încărcate din punct de vedere decorativ, construcții care nu au vădit o preocupare serioasă pentru buna folosire a terenului și la realizarea cărora s-au făcut cheltuieli prea mari, mai ales pentru miscarile de pămînt, fără a se ajunge la rezultate care să justifice eforturile. S-a cheltuit mult pentru amenajări exterioare, mai ales pentru terase artificiale, care sînt frumoase, desigur, dar au ridicat prețul de cost pe apartament.

Criticați fiind, ne-am dat seama de greșelile făcute, dar, încercînd să le remediem, am căzut în extrema cealaltă. Și dacă în Păcurari s-au construit blocuri

Linia modernă — iată ce caracterizează noua clădire a Uniunii artiștilor plastici (strada Armeană).

în care domină prea mult monumentalul, imobilele de pe strada Vasile Alecsandri, „plombele” de pe Cuza Vodă, Lăpușneanu ș.a. sînt sârface ca aspect exterior. Considerîndu-se că reducerea prețului de cost este o sarcină numai a proiectanților nu și a constructorilor, s-a ajuns la soluția proiectării și construirii unor blocuri ce nu contribuie la înfrumusețarea orașului. Trebuie să constatăm însă, cu satisfacție, că și această fază a fost depășită. Construcțiile din ultimii doi ani sînt moderne, frumoase, asigură confortul locatarilor și s-au realizat la un preț de cost mult mai redus de cît cele din Păcurari. Aceasta e o garanție că mergem pe un drum bun.

Ing. S. LAZĂR: Dacă discuția a început cu blocurile din Păcurari, țin să mărturisesc că mie personal nu-mi displac — deși sînt de acord cu afirmația că în stilul arhitectonic adoptat există o oarecare rigiditate, că acest stil este mai potrivit pentru edificii publice decît pentru construcțiile de locuințe. Nici în ce privește folosirea terenului nu sînt întru totul de acord cu antevorbitorul, deoarece indicii de densitate la hectar a spațiului construit corespund normelor îndeobște adoptate. Trebuie însă într-adevăr

să recunoaștem că în Păcurari s-a cheltuit prea mult. Și aceasta datorită faptului că pe atunci nu exista nici o preocupare pentru obținerea unui preț de cost mai scăzut. S-a făcut risipă. Astfel, podurile imobilelor au fost prevăzute cu elemente de beton armat — lucru scump și de care constructorii se puteau lipsi ușor, fără a dăuna cu ceva solidității construcțiilor. De asemenea, risipă se vedește prin prea multele spații clădite în raport cu suprafața totală a spațiilor locative (holuri multe și mari, scări etc.).

În ce privește terasele, eu cred că realizarea lor a fost impusă de configurația terenului; fără deplasările de pămînt care au avut drept rezultat aceste terase nu știu cum s-ar fi putut construi. În realizarea lor a făcut să rezulte un ansamblu ce oferă un aspect estetic plăcut.

(Nota redacției: după părerea noastră cît și cea a specialiștilor pe care i-am mai consultat rezultă concluzia că punctul de vedere exprimat de tov. Ing. S. Lazăr este just: terenul accidentat din Păcurari a impus drept cea mai rațională soluție construirea acestor terase.)

Blocurile din strada V. Alecsandri și casele mici din Copou ilustrează însă — așa cum a arătat și colegul meu — o neînțelegere a căilor menite a duce la reducerea prețului de cost. Aspectul exterior al clădirilor, nu-

mărul redus de etaje, dar mai ales spațiile prea mici din interior și cvasi-inexistența dependențelor — iată ce avem a critica în aceste cazuri. Și critica aceasta ne-a fost făcută atît de oamenii muncii, cît și de organele de partid și de stat în cadrul analizelor la diferite etape ale muncii noastre. Astfel am putut înțelege cu ce am greșit și într-un caz, și în celălalt. Și ceea ce a spus în încheiere tov. Veisa e just: construcțiile acestea aparțin unei faze depășite astăzi. Iar cu noile ansambluri din Piața Unirii, de pe malul Bahului și altele ne putem într-adevăr mîndri.

Prof. ing. A. ȘESAN: Asta e adevărat. Sînt însă de spus unele lucruri și sub aspectul urbanistic. Iată, de pildă, cartierul Codrescu. Desigur că noile construcții de aici asigură pentru numeroși oameni ai muncii locuințe civilizate. Dar blocurile sînt înghesuite, se pierd în masa unor clădiri vechi și urite. În acest cartier s-au investit multe mijloace bănești și multe eforturi, dar cetățeanul care trece pe 23 August nu vede nimic.

Ing. N. DRĂGHIN: Într-adevăr, în timp ce alte cartiere fac o impresie bună, cartierul Codrescu apare înghesuit.

V. DORNEANU: Asta e ade-

vărat. Dar lucrurile nu vor rămîne așa, deoarece perspectiva asupra cartierului va fi deschisă prin înfăptuirea degajărilor prevăzute în plan: demolarea imobilelor ruinate, insalubre — și alte amenajări prevăzute în planul de sistematizare — vor permite să se vadă că aci s-a realizat un lucru bun. Însă în ce privește clădirile de pe V. Alecsandri și altele de care s-a amintit, acestea vor rămîne așa cum sînt: nici o schimbare ce s-ar înfăptui în jur nu le-ar putea face mai puțin urite!

Prof. ing. A. ȘESAN: O altă problemă despre care de mult vreau să vorbesc este cea a circulației în oraș. Noi nu facem pictură, nici nu țesem covoare, ci ridicăm un oraș modern, un oraș socialist, care trebuie să fie frumos, dar și comod. Mă întreb însă: ce fel de fantezie i-a condus pe proiectanții noii Piețe a Unirii ridicînd-o astfel încît să taie orașul în două? Uitînd că sistematizarea unui oraș nu are numai un aspect plastic, ci și unul funcțional, practic, proiectanții au lichidat vechea arteră de circulație centrală — care era desigur defectuoasă — și n-au făcut nimic în locul ei. Latura de sus a Pieței Unirii se închide cu o terasă la care ajungi urcînd niște trepte

— desigur, frumoase, dar peste care nu pot trece nici tramvaiele, nici autobuzele. E foarte bine să construim piețe mari, armonioase, bogate — cum e actuala Piața a Unirii — dar cum faci tu, cetățean, să treci cu tramvaiul, cu autobuzul sau cu o mașină mică, de pe Ștefan cel Mare sau de pe Cuza Vodă, în partea cealaltă a pieței?

(Nota redacției: din informațiile noastre rezultă că proiectanții nu au ignorat această problemă, ci că, dimpotrivă, i-au dat o bună rezolvare. Schița de sistematizare a orașului și detaliul de sistematizare a zonei Piața Unirii (aflat în lucru la I.S.C.A.S.-București) prevăd o serie de lucrări legate de organizarea spațială a pieței și a circulației, printre care și amenajarea citorva străzi în vederea creării unui inel central care va asigura o bună legătură între zonele sudice și cele nordice ale orașului; acest inel va permite și o bună folosire a mijloacelor de transport în comun.)

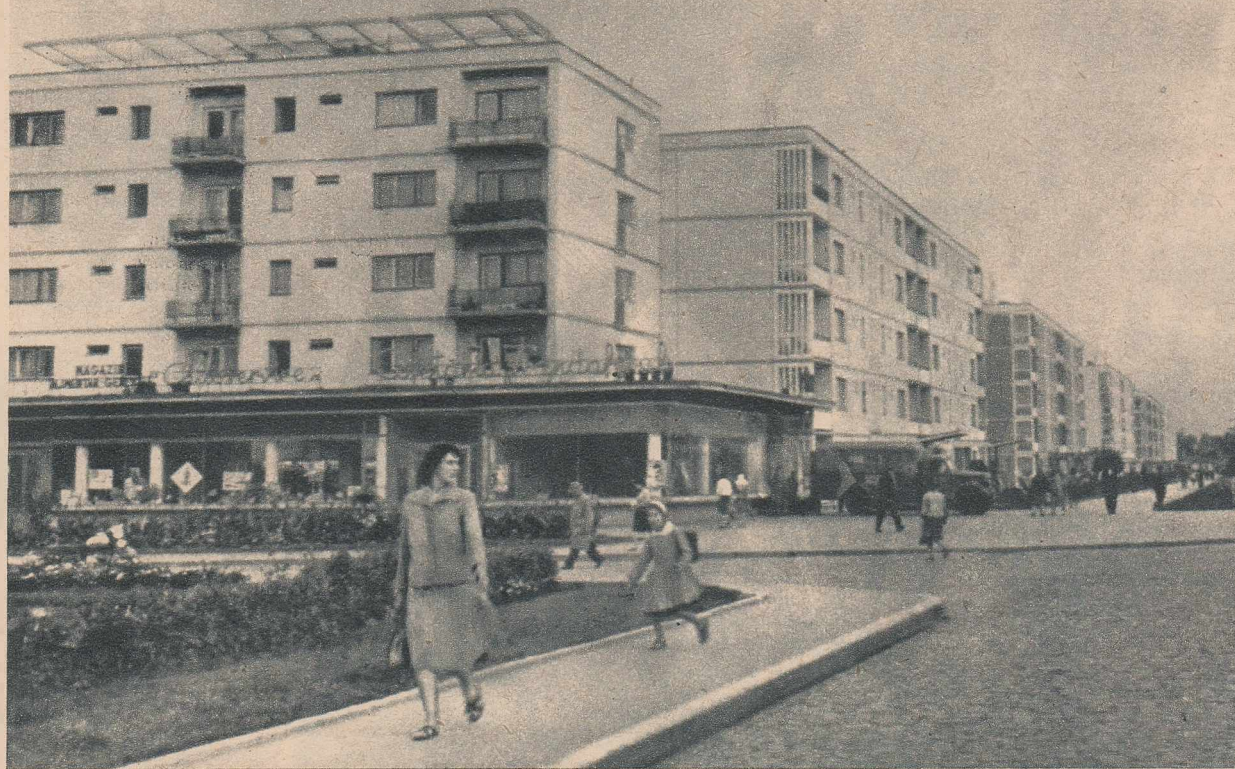
O problemă mult dezbătută: tradiția și noile construcții

Conf. ing. V. FOCȘA: Mai sînt și alte lucruri de discutat. Reconstrucția Iașului prezintă, față de cea a altor orașe, unele particularități ce rezultă din existența vechilor monumente, din bogatele tradiții culturale ale orașului, din elementele arhitecturale autohtone etc. În oraș sînt zone care se pot reface numai prin construcția unor ansambluri moderne: Socola, Nicolina, Tătărașii, Cantemir și altele. Dar zonele Palatului Culturii, Ștefan cel Mare, Piața Unirii trebuie să fie — și în mare măsură sînt — reconstruite cu elemente ce reflectă arhitectura autohtonă, menite a face legătura între vechile monumente și nolle ansambluri arhitectonice. Desigur că nu putem realiza acest lucru prin reeditarea unor forme arhaice, depășite de vremuri, ci prin două mijloace: 1) studiind și folosind motivele arhitectonice specifice; și 2) folosind unde e posibil un excelent material local, piatra de Repede, cu care s-ar putea realiza motive care să exprime bine și frumos formele arhitectonice tradiționale românești.

Arh. V. FALIBOGA: Nu trebuie însă să uităm nici un moment că Iașul nu este nici pe departe leagănul arhitecturii românești. Fiecare vechi monument ieșean e rezultatul multor influențe străine. Dar toate monumentele acestea la un loc creează un specific al orașului. Despre acest specific s-a discutat mult, organizându-se chiar și o expoziție arhitecturală. Și datorită sprijinului primit din partea partidului noi am putut înlătura greșeli și exagerări fie într-o direcție, fie în cealaltă, ajungînd la concluzia că trebuie să păstrăm cu dragoste tot ce este valoros din trecut, dar și la înțelegerea faptului că specificul local și tradiția națională nu însemnează revenirea la formele arhaice, ci crearea unei arhitecturi noi, care să se inspire numai din ceea ce este pozitiv în tradiție. În ce privește materialele autohtone, cum ar fi piatra de Repede, desigur că sînt prețioase și pot fi folosite. Dar să nu se uite că nu e vorba de construirea unui sau citorva edificii, în ritmul lent în care se construia cu veacuri în urmă, ci e vorba de construcții foarte numeroase și care se realizează în cel mai rapid tempo. Or, într-un asemenea caz, cariera de la Repede nu poate asigura nici pe departe debitul de piatră necesar.

Cel mai bine păstrăm specificul nu prin materialele folosite, ci prin atenția sistematizată. Înțeleg prin aceasta să se acorde atenție sporită siluetei orașului, aerisirii ei. Nu înseamnă că nu trebuie să folosim de loc piatra locală și micile ornamente ceramice; dar grija cea mai mare este să clădim astfel încît siluetele Palatului Culturii, ale Goliei, ale Trei Ierarhilor și ale altor monumente valoroase să se păstreze și să apară aerisit în noul peisaj, să nu fie înăbușite de marile blocuri moderne.

Ing. S. LAZĂR: Sînt într-un tot de acord cu felul cum pune problema tov. Faliboga. Și aș vrea să mai adaug ceva: specificul local, pe care noi avem datoria să-l păstrăm, nu rezidă numai în arhitectura vechilor monumente, ci și în trecutul de luptă al maselor populare din Iași, ca și în activitatea culturală din trecut a cărturarilor și oamenilor de artă ce au trăit aici. Avînd în vedere acest lucru, trebuie în și mai mare măsură să ne gîndim la felul cum realizăm acest specific local nu sub aspectul imitării vechii arhitecturii, ci sub acel al urbanisticii. Sub impertul acestei necesități s-au și realizat o serie

Strada Socola, văzută de la Podul Roșu. Pe partea stîngă, nolle blocuri formînd un ansamblu ce se întinde pe malul Bahluiului, pe de o parte, pe strada Socola, de alta, pînă la zona industrială (Fabrica de mobilă, fabrica „Teșătura” ș.a.). Pe partea dreaptă se mai văd încă vechile construcții — o mărturie a felului în care arătat acest cartier în trecut — dar și acestea vor dispărea în curînd, în locul lor ridicîndu-se blocuri noi, viitoare locuințe ale muncitorilor de la Nicolina, „Teșătura”, Fabrica de mobilă, Fabrica de ulei și celelalte unități industriale ce s-au construit și se vor mai construi în această parte a orașului.

de proiecte — altele sînt în curs; trebuie să continuăm a studia și a găsi soluții pentru încadrarea nollor ansambluri în raport cu vechile monumente, dar și pentru a folosi actuala siluetă a orașului, cu monumentele și relieful său accidentat, astfel încît să punem în valoare, prin ridicarea anumitor monumente, prin crearea de piețe frumoase etc., locurile legate de lupta revoluționară și de marile tradiții culturale ale poporului. A respecta specificul local nu însemnează că trebuie să construim în stilul Goliei sau să folosim numai materialele locale. Nici una, nici cealaltă nu se potrivește cu betonul, otelul, sticla, aluminiul și masele plastice pe care le folosește arhitectura modernă.

Conf. ing. V. BOGHIAN: Sînt și eu de acord că specificul local trăiește atît prin monumentele istorice cit și prin organizarea teritoriului. Cred însă că noi putem să facem ca el să trăiască și prin arhitectură, materiale și colorit.

Prof. arh. F. SCHOR: În jumătatea a doua a secolului al XV-lea — epoca lui Ștefan cel Mare — în arhitectura Moldovei se foloseau mult elementele decorative de ceramică colorată. Cred că prelucrarea unor asemenea elemente și utilizarea lor ca accente izolate de culoare ar putea intra în considerație pentru crearea acestui specific local.

Conf. ing. V. BOGHIAN: Exact. Cred că se poate folosi un material foarte potrivit imprimării notei locale. Mă refer din nou la piatra de Repede. Placaje din această piatră la socluri, eventual și la partere — realizate prin înglobarea pietrei în tencuiala de protecție și scoaterea ei ușor în relief — ar fi o soluție bună. Piatra aceasta, de nuanță alb-gri, e mult mai caldă decît betonul și ar aduce ansamblurilor aceea mică notă locală după care umblăm. Propunerea aparține tov. profesor Șesan și mi se pare bună.

Prof. ing. A. ȘESAN: Intr-adevăr, ne-am gîndit că la noile construcții din Nicolina să realizăm blocuri ceramice a căror mărime să fie egală cu 7 cărămizi și un sfer, pe care să le folosim în fațadele nollor clădiri împreună cu cărămida aparentă, în timp ce so-

lurile ar urma să fie realizate din lespezi mari de piatră de Repede, îngropate în mortarul de protecție (un fel de ciclopian, cum se numește în arhitectură). Aspectul ar fi frumos, s-ar realiza o bună armonizare cu construcțiile C.F.R.-ului din acest cartier, iar prețul de cost ar fi destul de redus. Soluția aceasta a fost nu numai studiată, dar și experimentată la proiectele-tip.

Centru al orașului, dar și al discuțiilor

O problemă mult dezbătută în discuțiile specialiștilor, ca și în cele ale oamenilor muncii, o constituie aspectul Pieței Unirii.

Prof. ing. A. ȘESAN: În refacerea Kievului s-a mers pe linia reconstruirii vechilor clădiri monumentale de pe Kreșciatik. La Varșovia am văzut de asemenea piețe, complet distruse în război, astăzi refăcute întru totul cum erau înainte. La noi însă cum am reconstruit Piața Unirii? Nu spun că nu e frumoasă, dar nu seamănă de loc cu ce era înainte. Desigur că, pentru a păstra specificul, nu pretind să construim conace și nici să dărîmăm ce s-a făcut (dacă vreți, nici Palatul Culturii nu e în specificul arhitecturii noastre, fiind în stil gotic; pentru aceasta însă nu-l vom dărîma, ci-l vom scoate în evidență prin diferite mijloace și-l vom conserva ca pe un valoros monument ieșean). Dar să evităm a ridica în anumite zone ale Iașului în care se află monumente vechi construcții ultramoderne,

oricît de frumoase ar fi ele. Aceasta nu însemnează însă că nu le putem construi în cartierele noi.

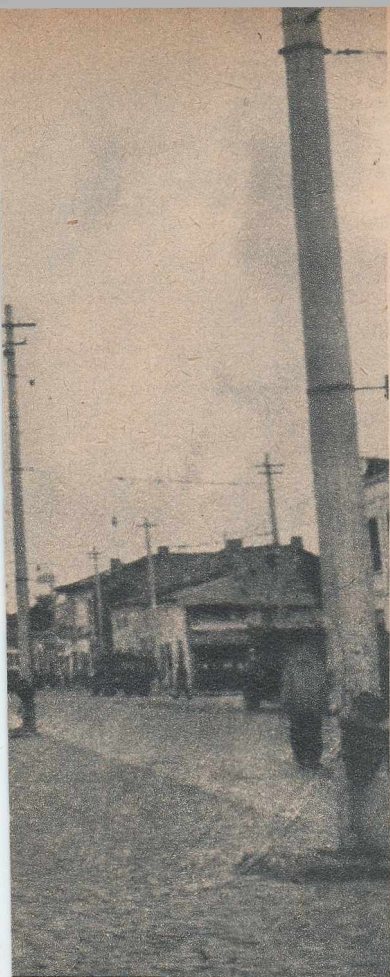
Ing. S. LAZĂR: Din păcate, din tot ce cuprindea vechea Piața a Unirii nu prea ai avut ce păstra. Monumente istorice nu existau în vechea Piața a Unirii, decît cerdacul fostului han Bacalu din care Al. I. Cuza a vorbit poporului în 1858. Dar nu eră nici pe departe o clădire monumentală care putea să fie păstrată în piața reconstruită. Nu se asambă cu noua piață și a trebuit să fie scos.

V. DORNEANU: De altfel, cerdacul se păstrează intact și, într-un fel sau altul, va fi expus ca piesă de muzeu.

Prof. ing. A. ȘESAN: Admit că din vechile construcții nu se putea păstra nici una. Dar cum dăm acestei piețe specificul centrului istoric ieșean?

Ing. S. LAZĂR: Să nu ne grăbim să conchidem atîta timp cît piața nu e încă terminată. Proiectanții — proiectul aparține I.S.C.A.S.-ului din București — au ajuns la concluzia că se poate da Pieței Unirii atmosfera istorică potrivită prin folosirea unor elemente decorative. A fost aproba și a și început să se execute un proiect ce aparține arhitectului Gh. Hussar și artistei plastice Olga Porumbaru din București menit a da Pieței Unirii tocma această notă, fără a distona însă cu ansamblul arhitectonic modern. E vorba de intercalarea în pavajul întregii piețe, a unor mari mozaicuri în marmură și diferite roci colorate care vor produce scene și legende din trecutul istoric al Moldovei, mergînd pînă la realizările din ani noștri.

Prof. ing. A. ȘESAN: Este, de sigur, o soluție. Cred însă că trebuie să se mai caute și altele pen-

tru redarea atmosferei Pieței Unirii, în condițiile existenței acestor construcții moderne.

Elementul decorativ nu trebuie să fie neglijat

Ing. S. LAZĂR: Din schița de sistematizare a orașului s-au rezolvat unele probleme, cum ar fi cea a zonărilor: zona industrială, cea a locuințelor, cea a locurilor de agrement etc. De asemenea s-a definitivat amplasamentul unor construcții social-culturale, ca politehnica, spitalul de oncologie, căminele studențești etc. În această zonare s-a avut grijă să se prevadă și spațiile verzi necesare.

Arh. V. FALIBOGA: Aerisirea și spațiile verzi — iată un element foarte important și din punct de vedere al păstrării specificului, și din punct de vedere estetic în general. Trebuie însă să ne preocupăm mai mult și de plastica fațadelor noilor imobile. Ritmul rapid al construcțiilor impune folosirea proiectelor-tip. Dar prin aceste proiecte se ajunge uneori la capete de construcții care nu se pot aranja bine, la calcane care nu se leagă cu ce e alături etc. Proiectarea-tip n-a ajuns încă a nivelului pretențiilor actuale ale arhitecturii. Nu cer să înlocuim proiectele-tip prin unicate, ci să convingem pe proiectanții de la I.S.C.A.S.-București să creeze asemenea proiecte care să permită îmbunătățiri în funcțiile de conținut locale.

V. DORNEANU: Să nu uităm însă și de folosirea în mai mare măsură a artelor plastice și decorative pentru a sigura estetica orașului. Există o sarcină trasată de Biroul Comitetului regional al partidului, în vederea intensificării colaborării dintre D.S.A.P.C. și Uniunea artiștilor plastici. Ar trebui să urmărim mai îndeaproape îndeplinirea acestei sarcini.

Arh. V. FALIBOGA: Intr-adevăr, o colaborare mai intensă pe această linie

Discuția pe teme de construcții actuale și viitoare ale Iașului a mai continuat și — mai ales — ar mai putea continua. Ea ar putea continua și în fața sutelor de proiecte existente în atelierele D.S.A.P.C., și în fața machetelor și a schițelor expuse în holurile din Palatul Culturii, și pe șantierele ieșene. Toate ne vorbesc despre minunate ansambluri moderne de locuințe și construcții social-culturale, despre noile monumente ale socialismului victorios, armonios integrate peisajului ieșean tradițional, despre un mândru oraș al pocii socialiste. Despre orașul cu privire la care urmașii vor putea pune: „bine au construit părinții noștri: cu gust, cu venerație pentru trecut, cu grijă și dragoste pentru viitor“.

ar putea da rezultate pozitive de pe acum — deși nu putem spune că s-au depus prea mari eforturi — se și văd unde. La câteva magazine din Piața Unirii s-au realizat fresce și mozaicuri, la Casa de cultură a tineretului este în curs de executare o interesantă frescă în hol și se lucrează o serie de basoreliefuli ce urmează a fi aplicate pe zidurile exterioare care, în același timp, vor fi placate cu travertină. Când aceste lucrări decorative exterioare vor fi terminate, aspectul Casei de cultură a tineretului va fi cu totul altul decât cel provizoriu și nu prea plăcut de astăzi.

Conf. ing. V. FOCSA: Toate acestea sînt de foarte mare importanță. Nu trebuie însă să fie neglijate nici altele mai mici, cum ar fi estetica vitrinelor comerciale, a firmelor unităților comerciale, a reclamelor-luminoase — care lipsesc aproape cu desăvîrșire în Iași — și în general a iluminatului modern în timpul nopții, elemente care pot contribui în mare măsură la înfrumusețarea orașului nostru. De asemenea, nu trebuie să neglijăm nici împodobirea unor anumite cartiere cu plante agățătoare, cum e vița sălbatică.

O altă problemă este cea a aspectului nou al unor clădiri mai vechi. E bine ca reparații să nu se facă decât la clădirile care e sigur că nu vor fi demolate pentru a face loc noilor construcții. Iar cînd se fac reparații la aceste clădiri, apoi să se facă temeinic, cu finisaje corespunzătoare cerințelor noi ale esteticii orașului socialist. Pe cît posibil, și dacă respectivele construcții merită, să li se facă finisaje bazate pe materiale mai rezistente — în particular, pe terasit.

Prof. ing. A. ȘESAN: Pentru estetica și comoditatea vieții oamenilor muncii ar trebui să se manifeste grijă și în privința celor necesare locuințelor noi. S-a arătat că s-a greșit în trecut pierzîndu-se mult spațiu clădit. Greșeala aceasta pe cît se pare nu se mai repetă. Dar de ce se sugrumă spațiul locativ prin mobilele-mastodonti și prin aparatul casnic pe aceleași dimensiuni, produse de fabricile noastre?

Ing. S. LAZĂR: Intr-adevăr, tov. prof. Șesan are dreptate. Nu există încă o coordonare între proiectanții de locuințe și cei ce proiectează mobilierul, aparatele de radio și de televiziune, frigiderul și alte aparate de uz casnic. O coordonare în acest domeniu e strict necesară, atît pentru buna folosire a spațiilor cît și pentru asigurarea unei estetici corespunzătoare.

(Nota redacției: problema aceasta nu privește numai Iașul și reconstrucția lui — ci e o problemă ce se pune în întreaga țară. Proiectanții de mobile și aparataj electro-casnic, ca și departamentele respective, ar trebui s-o aibă în vedere.)

Auxiliarele betonului

Arh. V. FALIBOGA: Un cuvînt de seamă în construcțiile noastre trebuie să-l aibă noile materiale. Desigur că încercările de folosire a maselor plastice făcute pînă acum la Iași sînt încă timide. Dar cunoaștem experiența constructorilor din alte orașe. Blocul A 6 de la Onești și o serie de apartamente din Ploiești, care au fost finisate în întregime cu mase plastice, sînt exemple bune și pentru noi.

Ing. N. DRĂGHIN: În cadrul trustului nostru s-au organizat vitrine în care se expun tot felul de materiale noi din mase plastice, pentru ca ele să fie studiate și cunoscute de constructorii noștri. Intr-unele blocuri de pe malul Băhluului vom finisa experimental cu mase plastice 20 de apartamente. E vorba de a înlocui materialele tradiționale prin cele din mase plastice, în următoarele: pervazuri la dușumele, baghete la plafoane, placarea bucătăriilor și camerelor de baie, feroneria la timpplărie, covoare din P.V.C. în holuri, băi și bucătării, unele obiecte sanitare — robinete, țevi de scurgere ș.a. — ca și vopsitoria cu alchid, inoxin, hexol. Rezultatele pe care le vom obține sînt convins că vor face din constructorii ieșeni adepți entuziaști ai maselor plastice.

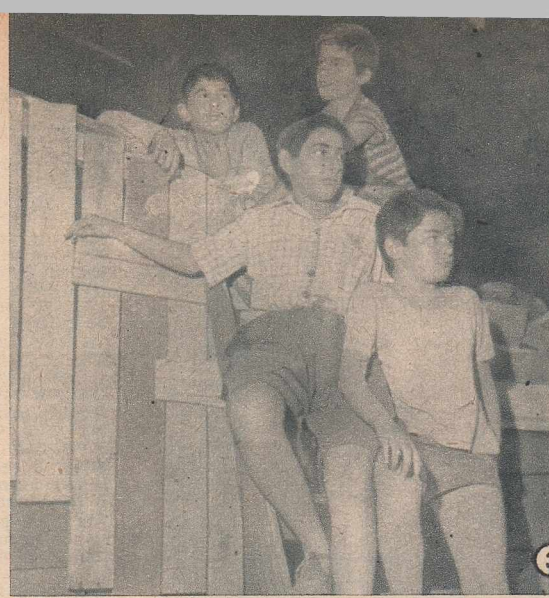
Trei lerarii, minunată dantelărie sculptată în piatră, atrage în fiecare zi zeci de turiști. Este unul dintre monumentele a cărui punere în valoare în cadrul noii siluete a orașului constituie o preocupare a constructorilor ieșeni.

Un exemplu de bună folosire a terenului în pantă: blocul de pe strada Filimon Sîrbu.

În imediata vecinătate a modernelor blocuri din Piața Unirii, pe strada Ștefan cel Mare, se află și această clădire pe care ieșenii o critică — la fel ca și pe altele similare de pe V. Alexandri și Cuza Vodă — pentru: 1) aspectul ei inestetic; 2) numărul redus de nivele; 3) lipsa balcoanelor și a logiilor; 4) lipsa de comoditate datorită spațiilor necorespunzătoare din interior.

COPIII „VERII ROMAN

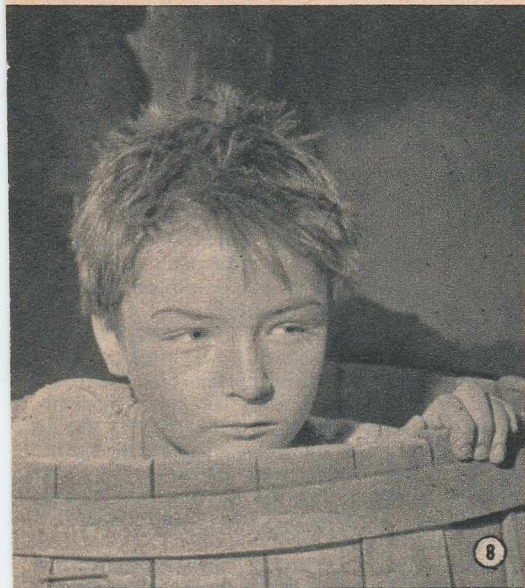
Orașul moldovenesc din apropierea liniei frontului a fost îndelung măcinat de sinistra moară a războiului: puține case au mai rămas în picioare, puțini oameni mai îndrăznesc să iasă în stradă, punându-și în primejdie viața sau libertatea. Hitleriștii au distrus sursele de apă, au sustras alimentele și medicamentele și vor să evacueze populația, să fure tot ce le cade în mână. Dragostea de libertate, nădejdea nu se pot însă fura. Sub conducerea comunistilor, se organizează rezistența populației: nu se va evacua nimeni, va fi apă, antifasciștii vor primi arme. Sînt atîtea de făcut, încît se pare că nimeni nu va mai avea timp să se preocupe de copiii care rătăcesc haihui pe străzi. Dar comuniștii se gîdesc și la ei. Războiul nu trebuie să-i schilodească sufletește, copiii trebuie să dobîndească încă de pe acum simțul demnității, să învețe să iubească și să urască. Micii eroi, îndrumați de utecistul Andrei, vor deveni folositori, aducînd cu gălețile apă orașului insetat. Dar iată că viața îi pune curînd în fața unui examen. Primind o nouă sarcină, Andrei va trebui să dea impresia, un timp, că a intrat în slujba fasciștilor; pînă cînd lucrurile se vor lămuri, el, care a sădit în inima copiilor simțul demnității, va fi privit de aceștia cu înverșunată dușmănie. E dureros să te simți înconjurat de ura celor dragi, mai ales cînd tovarășii tăi au vîrsta la care ar trebui să se gîndească încă la joacă. Dar, în același timp, este minunat să știi că micii luptători sînt demni de viitorul care li se făurește... Nu mai e mult pînă atunci. Iată, acum, noaptea, în vreme ce oamenii au ieșit tăcuți în prag, scrutînd orizontul înroșit de

proiectilele Katiușelor (foto 1), Andrei străbate gînditor străzile ruinate, purtînd-o în brațe pe Olguța (foto 2), căreia îi ține loc de tată și de frate mai mare. „Andrei, ce așteaptă oamenii?” — întrebă Olguța. „Așteaptă să se întoarcă din lagăr mămica și tătîcul tău...” Și într-adevăr, eliberarea e aproape. Curînd copiii se vor putea întoarce la joaca lor, fără a uita însă că au învățat să-și apere dreptul la dragoste...

Întîmplări ca acestea s-au petrecut în „Vara romantică” a anului 1944, vara nădejdilor, vara lui 23 August. Dar pe atunci nu le-a putut filma nimeni. Întîmplările s-au întipărit în amintirea scriitorului Octav Păncu-Iași pentru a renaște, un deceniu și jumătate mai tîrziu, pe calea scenariului cinematografic. Scenariul a trecut apoi în mîinile regizorului Sinișa Ivetici, apoi în zecile de mîini ale creatorilor unui film și iată-l acum pe ecran. Vara era încă departe anul trecut, cînd la Buftea începuse canicula de august. Se lucra între patru pereți, dar pe platou se vedeau iarba cîmpului, copacii livezilor și ruinele străzilor... Toate acestea nu sînt greu de creat: tehnica cinematografică este capabilă de multe „minuni”. Altceva e însă mai greu, mult mai greu: să readuci pe chipurile și în inima celor care interpretează azi pe micii eroi ai filmului, amprenta vremurilor pe care le trăiau atunci. Pentru interpreții maturi ai filmului nu este complicat să-și amintească de zilele cînd despre fericire se vorbea pe șoptite, cînd oamenii priveau înfrigurați — întocmai ca ei acum, pe platou — spre cerul înroșit de proiectilele Katiușelor. Memoria adulților poate răzbate pînă atunci: n-au trecut în fond decît 16 veri romantice. Dar tinerii, copiii?... Interpretul utecistului An-

drei (actorul Nicolae Praidă) avea pe atunci vîrsta copiilor cu care a filmat împreună și poate că și asupra lui plana în timpul acela grija celor mari pentru viitoarea sa evoluție morală. Partenera lui Andrei, Ioana, interpretată de Gabriela Marinescu, avea în vara aceea mai puțin decît vîrsta Olguței. Iar pentru copiii filmului „Vară romantică”, pentru puștii aceștia talentați, vioi, care ar fi putut inspira încă un scenariu despre orele cînd nu filmează — războiul, teroarea fascistă, ruinele sînt un fel de noțiuni abstracte, al naibii de greu de înțeles. „Sînteți jerpeliți, vă e foame, vă e sete” — a trebuit să li se repete de zeci de ori. Pînă la urmă au înțeles. Sînt doar actori, trebuie să pară și altfel decît sînt în realitate! Motiv pentru care, pe platou, au luat înfățișarea copiilor lui '44 (foto 3). E nevoie și de machiaj? Fie și machiaj (foto 4): Sabina Roșianu a știut foarte bine că la Buftea nu o mai cheamă Sabina, ci Olguța. Copiii au trăit războiul și l-au trăit, ca actori, foarte veridic: au învățat să urmărească cu atenție sarcinile ce li s-au dat (foto 5). Să pîndească cu strălucire din copac acțiunea primejdioasă a tovarășului lor (foto 6). „Mai grăbiți, mai agitați!” — le striga, de la poalele copacului, regizorul Sinișa Ivetici (foto 7). S-au făcut și astea. Niște actori ca ei pot orice! Uneori pot chiar... prea mult: Nae, un băiețel de vreo 4 ani, avea o sarcină actoricească mai complicată — el trebuia să primească, de fiecare dată cînd se amesteca în vorba copiilor mai mari, cîte un picior... undeva. Eroul din film trebuia să plîngă — doar demnitatea i-a fost rănită! Însă și Nae-actorul își avea demnitatea lui: după fiecare picior primit (și au fost cam multe pentru că pe platou

Simone Signoret

"VERII ROMANTICE"

... (orică cadru se filmează de câteva ori), plînsul și dezlănțuția furios și dura mult din clipa în care se spunea „stop!” pînă în aceea cînd copilul se putea liniști cu adevărat. Era doar un film, desigur, dar de el, Nae, nu are dreptul să-și bată nimeni joc!...

Pe platourile din Buftea copiii anilor noștri au re-trăit din plin frămîntările „Verii romantice” a anului 1944. Interpretul lui Petruț (foto 8), în a cărui privire se află încă sprimea și încordarea „examenului” pe care l-a dat eroul său, și-a regăsit zîmbetul uminos îndată după terminarea filmării... Copiii și-au reluat viața lor de fiecare zi, viața de muncă, joacă și bucurii, iar astăzi probabil că, în întunericul sălii de proiecție, se întreabă uimiți: „Noi sîntem zdrențăroșii și stia chinuții de foame și ură, noi sîntem copiii războiului?”... Nu, băieți: voi sînteți copiii păcii. Priviți cerul brăzdat de fulgere al „Verii romantice” și nu uitați că seninul sub care trăiți azi a fost făurit prin muncă și suferință.

I. HRISTEA

Nota redacției. Nu este desigur vina copiilor din „Verii romantice” dacă filmul, ai cărui mici eroi ne oferă momente de joc emoționant, pune în lumină și evidente slăbiciuni scenaristice sau regizorale. Vizionîndu-l, regretăm deseori simplitismul povestirii, prezentarea încă prea dragostei dintre cei doi tineri, împleirea pe alocuri stîngace a scenelor cu copii și a celor cu eroi adulți, caracterul artificios și prea expedit al unor scene — mai ales în final. Cu valorile și lacunele sale, filmul rămîne totuși o mărturie despre „O vară romantică” bogată în semnificații.

„Mă ai prețioasă decât orice premiu internațional și pentru mine aprecierea publicului... Dar mă bucur și pentru premiul, deoarece ele înseamnă o oarecare libertate. După premiul primit la Cannes pentru rolul Aicei din «Drumul spre înalta societate» și după «Oscar»-ul acordat aceluiași film în America, îmi voi putea alege rolurile. Voi juca numai în filme care-mi convin, în filme cu semnificație umană...”

Așa afirma anul trecut, la întoarcerea de la Hollywood, actrița franceză Simone Signoret.

Prin această artistă exprimăm o speranță care, din păcate, nu s-a împlinit întocmai... De vină nu este vreo scădere a popularității actriței: prestigiul i-a crescut între timp, atât în țara ei cât și în străinătate. Pricina e alta: poziția categorică antifascistă și de condamnare a politicii colonialiste pe care ea o manifestă consecvent. Vreme îndelungată nici un post de radio sau televiziune, nici un organ de presă subvenționat de statul francez n-a avut dreptul de a-i pomeni măcar numele. În jurul acestei actrițe care se numără de mult printre cele mai interesante personalități ale ecranului francez, s-a organizat multă vreme o adevărată conspirație a tăcerii.

Debutase în 1943, într-un rol secundar din filmul lui Marcel Carné „Les visiteurs du soir”, poem cinematografic cu puternice accente antinaziste. După eliberare, Simone Signoret urcă ușor treptele celebrității, ceea ce n-o împiedică să militeze, alături de soțul ei, Yves Montand, în comitetele de cineaști și artiști care se opun invadării ecranelor franceze de către filmele americane. A lucrat sub îndrumarea celor mai mari regizori francezi, ca Marcel Carné, Yves Allégret, Jacques Becker, H.G. Clouzot, Raymond Rouleau, ca și sub cea a austriacului Max Ophüls

și a spaniolului Luis Buñuel, realizînd (în filmele „Maneja”, „Dédé din Anvers”, „Casca de aur”, „Thérèse Raquin”, „Diabolicele”, „Vrăjitoarele din Salem”, „Hora”, „Moartea în grădină”) roluri memorabile.

În vremea din urmă, însă, ofertele au devenit mai rare, astfel că Simone Signoret a fost nevoită să accepte angajamente în studiourile din străinătate. „Drumul spre înalta societate” a fost realizat în Anglia, iar filmul „Adua și tovarășele ei”, în Italia. Printre ultimele roluri realizate în Franța se numără și cel din filmul regizorului debutant François Leterrier (cunoscut la noi ca interpretul principal din „Un condamnat la moarte a evadat”). Excluz din selecția oficială pentru Festivalul de la Cannes de anul trecut (tot din cauza atitudinii antifasciste a protagonistei), filmul „Loviturile soartei” n-a trecut totuși neobservat. Vizionat în afara concursului, el a atras atenția criticii în primul rînd datorită magistralei interpretări date de Simone Signoret principalului personaj feminin, Roberte.

Tot în studiourile britanice a fost realizat filmul „Termen de judecată”, al regizorului Peter Glenville, în care cunoscuta artistă franceză deține rolul principal. Un motiv în plus pentru a justifica interesul cu care a fost primit filmul „Termen de judecată” e numele partenerului Simonei Signoret: Laurence Olivier.

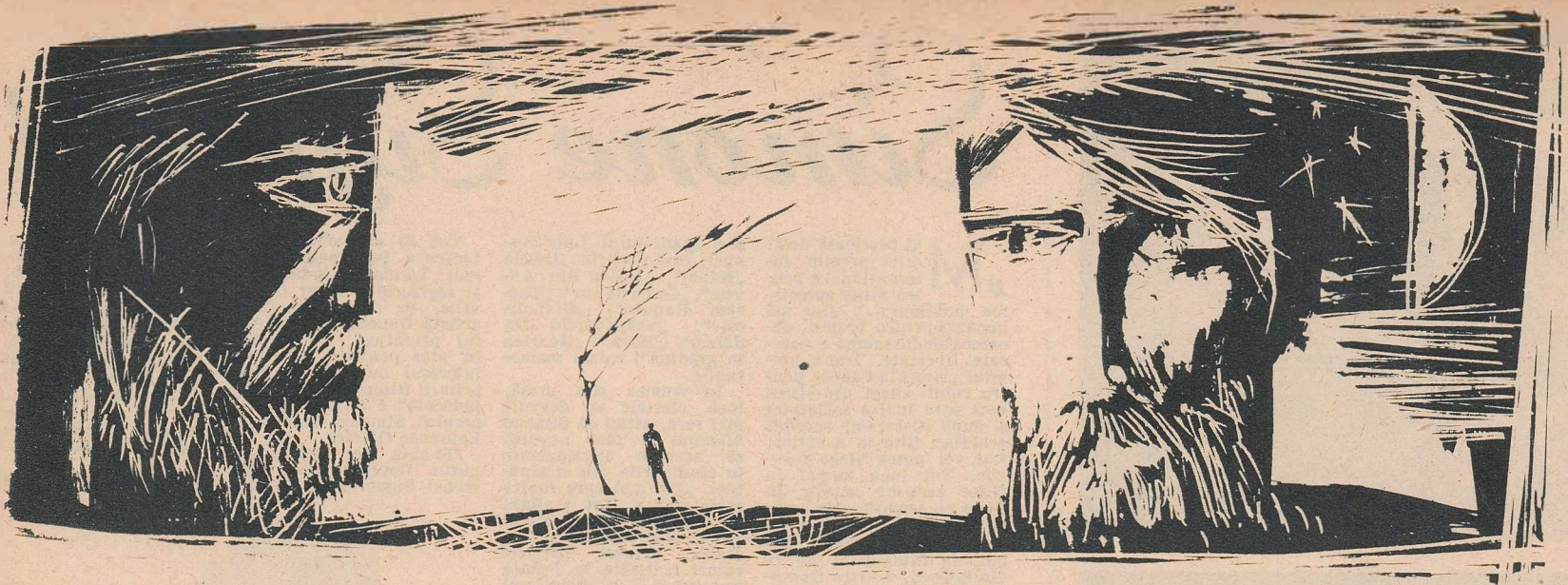
De-abia de curînd s-a putut împlini visul Simonei Signoret de a găsi

în propria ei țară un rol pe măsura puternicei sale personalități artistice: în filmul regizorului René Clément — „Miine e o altă zi” — ea interpretează personajul unei femei care, în Franța ocupată de hitleriști, găsește calea spre mișcarea de rezistență, ajutînd pe un pilot englez parașutat (Gregory Peck) să evadeze peste graniță.

Ana ROMAN

Simone Signoret la decernarea premiilor Oscar.

Gustarea

Schită de John STEINBECK
 Ilustrație de Eugen MIHĂIESCU

— Asta a fost semnalul. Ne-am apropiat cu toții de ladă și ne-am așezat pe vine în jurul ei. Tânărul mă întrebă:

— Muncești la cules bumbac?

— Nu.

— Noi am avut de lucru douăsprezece zile pînă acum — spuse tînărul.

De lângă sobă se auzi și glasul femeii:

— Și-au luat pînă și haine noi.

Bărbații au coborât privirile înspre salopetele lor noi și amîndoi au zîmbit ușor.

Fata așeză pe ladă farfuria cea mare cu slănină prăjită, mormanul de turte ruginii, un castronel cu untură topită rămasă de la slănină și o oală de cafea, apoi s-a așezat și ea pe vine lângă noi. Pruncul tot mai sugea și ținea capul tot ascuns sub bluză, la adăpost de frig. Îi auzeam plescăitul buzelor în supt.

Ne-am umplut farfuriile, am turnat untură topită peste turte și am pus zahăr în cafea. Bărbații cel mai vîrstnic și-a îndesat mîncarea în gură, apoi a început să mestece, a mestecat îndelung și a înghițit. Pe urmă a mormăit: „Doamne sfinte, că tare-i bună”, și iar și-a umplut gura cu mîncare.

A rostit și tînărul:

— De douăsprezece zile încoace mîncăm bine.

Toți înfulecăm în grabă, cu furie. Ne-am umplut din nou farfuriile și iar am pornit să înfulecăm de mama focului, pînă ce ne-am văzut sătui și o căldură binefăcătoare ne-a năpădit trupurile. Cafeaua fierbinte și amăruie ne-a opărit gîtlejurile. Am aruncat pe jos ultimele picături dimpreună cu drojdia și iar ne-am umplut cămile.

Lumina căpătase acum culoare: o lucire roșiatică făcea aerul să pară și mai înghețat. Cei doi bărbați și-au înturnat privirile către răsărit și lumina zorilor li s-a revărsat pe chipuri, iar eu am ridicat ușurel capul și pentru o clipă am văzut imaginea munților și a luminii ce se revărsa peste creste oglinzite în ochii bărbatului mai vîrstnic.

Apoi amîndoi au zvîrlit pe pămînt drojdia de pe fundul cănilor și s-au ridicat de jos în același timp.

— Hai s-o pornim — a zis cel mai vîrstnic.

Cel mai tînăr s-a întors spre mine:

— Dacă vrei să muncești la adunat de bumbac, poate c-am izbuti să te luăm cu noi.

— Nu. Eu trebuie să plec. Vă mulțumesc pentru gustare.

Cel mai vîrstnic s-a împotrivit fluturînd din mîna și a răspuns:

— Nu-i nimic. Am fost bucuroși de oaspeți.

Și pe urmă au plecat împreună. Aerul strălucea de lumină pe linia zării dinspre răsărit. Și am pornit și eu mai departe, urmînd drumul acela de care.

Asta-i tot. Fără îndoială, înțeleg unele pricini ale bucuriei mele. Dar a existat și un anume lucru de mare frumusețe în povestea asta, și din lucrul acela se revărsa bucuria ce-mi încălzește sufletul la fiecare aducere aminte.

În romînește de D. MAZILU

Intîmplarea asta îmi umple sufletul de bucurie. Nu știu de ce, dar mi-o amintesc pînă în cele mai mici amănunte. Mă trezesc rechemînd-o iarăși și iarăși în cuget, de fiecare dată adăugînd acestei vechi aduceri aminte un alt amănunt ce-mi revarsă în suflet aceeași stranie căldură a bucuriei.

Era dimineața, foarte devreme. Munții dinspre răsărit arătau albaștri-întunecați, dar din spatele lor lumina se înălța pe linia creștelor, slab colorată, de un roșu spălăcit, devenind mai rece, mai cenușie și mai întunecată pe măsură ce se întindea către înaltul cerului, pînă cînd, într-un loc apropiat de soare-apune, se pierdea în noaptea nepătrunsă.

Și era frig — nu un frig care să-ți pătrundă în oase, destul de tăios totuși — așa că mi-am frecat mîinile și le-am îndesat adînc în buzunare, mi-am tras capul între umeri și am început să bocănesc cu picioarele în pămînt. Pe fundul văii unde mă aflam, pajiștile erau acoperite de cenușul albăstrui al zorilor. Am pornit pe un drum de care și am zărit înaintea mea un cort cenușiu, doar cu puțin mai deschis decît cenușul pajiștii. Alături de cort, lucirea portocalie a unui foc se strecura pe ușița unei sobe de fier vechi mîncat de rugină. Fumul cenușiu se ridica din buranul scurt și gros și se înălța mult în sus înainte de a se împrăștia și a se topi în văzduh.

Lîngă sobă am zărit o femeie tînără, de fapt doar o fetișcană. Era îmbrăcată cu o bluză și o fustă de stambă decolorată. Cînd am ajuns mai aproape, am văzut că ținea un prunc pe brațul îndoit de la cot, și pruncul sugea cu capul vîrit sub bluză, ca să fie adăpostit de frig. Mama roboțea primprejur, ațîța focul, sălta căpăcelele ruginite ale plitei, să tragă soba mai bine, deschidea porțița cuptorului; și în toată vremea asta pruncul sugea, dar fără să-și împiedice mama de la treabă și nici să-i stînjenească agilitatea și grația mișcărilor. Gesturile femeii aveau în ele ceva ce vădea îndeminare și obișnuință. Focul portocaliu își strecura lumina prin crăpături și arunca lumini jucăușe pe pinza cortului.

Ajunsesem aproape și în nări îmi pătrundea mireasma de slănină prăjită și de piine caldă, cele mai plăcute și mai mîngietoare mireme ce le-am simțit vreodată. Înspre

răsărit lumina creștea cu repeziciune. M-am apropiat de sobă, am întins mîinile către ea și m-am cutremurat din tot trupul cînd m-a învăluit dogoarea. Pe urmă pînza ce acoperea intrarea cortului s-a ridicat și dinăuntru s-a arătat un bărbat tînăr, urmat îndată de un altul mai vîrstnic. Amîndoi erau îmbrăcați într-un soi de salopete noi de pînză albastră ca de sac, din cea mai aspră, cu buzunarele încheiate în nasturi de alamă care străluceau pe piepții bluzelor. Aveau chipuri vioaie și semănau foarte bine unul cu celălalt. Obrazul celui mai tînăr era năpădit de o barbă neagră și țepoasă, iar al celui mai vîrstnic de peri suri și la fel de țepoși. Capetele și chipurile bărbaților erau ude, din păr le picura apa, picături de apă stăteau prinse de țepii aspri ai bărbilor și obrazii le luceau de umezeală. Au stat unul lîngă celălalt și au privit liniștiți către răsăritul din ce în ce mai luminos; au căscat amîndoi o dată și au cercetat dunga luminoasă de pe crestele înălțimilor. Apoi s-au întors în loc și au dat cu ochii de mine.

— 'neața — a zis cel mai în vîrstă.

Pe chip nu i se putea desluși nici prietenie, nici vrăjmășie.

— 'neața, dom'le — am răspuns.

— 'neața — a spus și tînărul.

Apa li se zvînta încet pe obraji. Amîndoi s-au apropiat de sobă și și-au încălzit mîinile.

Femeia își vedea de treburile ei, cu fața întoarsă într-o parte și cu privirile ațintite asupra lucrului. Ca să nu-i cadă în ochi, părul strîns și legat la ceafă cu o panglicuță îi atîrna pe spate și sălta în ritmul mișcărilor trupului. A așezat niște căni de tablă pe o ladă mare, apoi a rînduit alături farfurii tot de tablă, cuțite și furculițe. Pe urmă a scos din untura fierbinte bucățile de slănină prăjită și le-a întins pe o farfurie mai mare, tot de tînichea, unde au mai sffrit puțin, s-au răsucit și s-au rumenit. A deschis pe urmă porțița cuptorului și a scos o tavă pătrată plină cu turte mari și groase.

Cînd mireasma de piine caldă s-a răspîndit în jur, cei doi bărbați au tras deodată aerul adînc în piept. Cel mai tînăr a spus în șoaptă:

— Grozav!

Omul mai vîrstnic s-a întors înspre mine:

— Ai gustat ceva azi-dimineață?

— Nu.

— Bine, atunci stai aici cu noi.

IERI

Fixate pe peliculă, două momente din istoria unui cartier al Capitalei noastre: Floreasca, așa cum arăta ea acum 30 de ani, „gospodărită” de burghezii, și așa cum arată azi, încadrată în Bucureștiul nostru socialist.

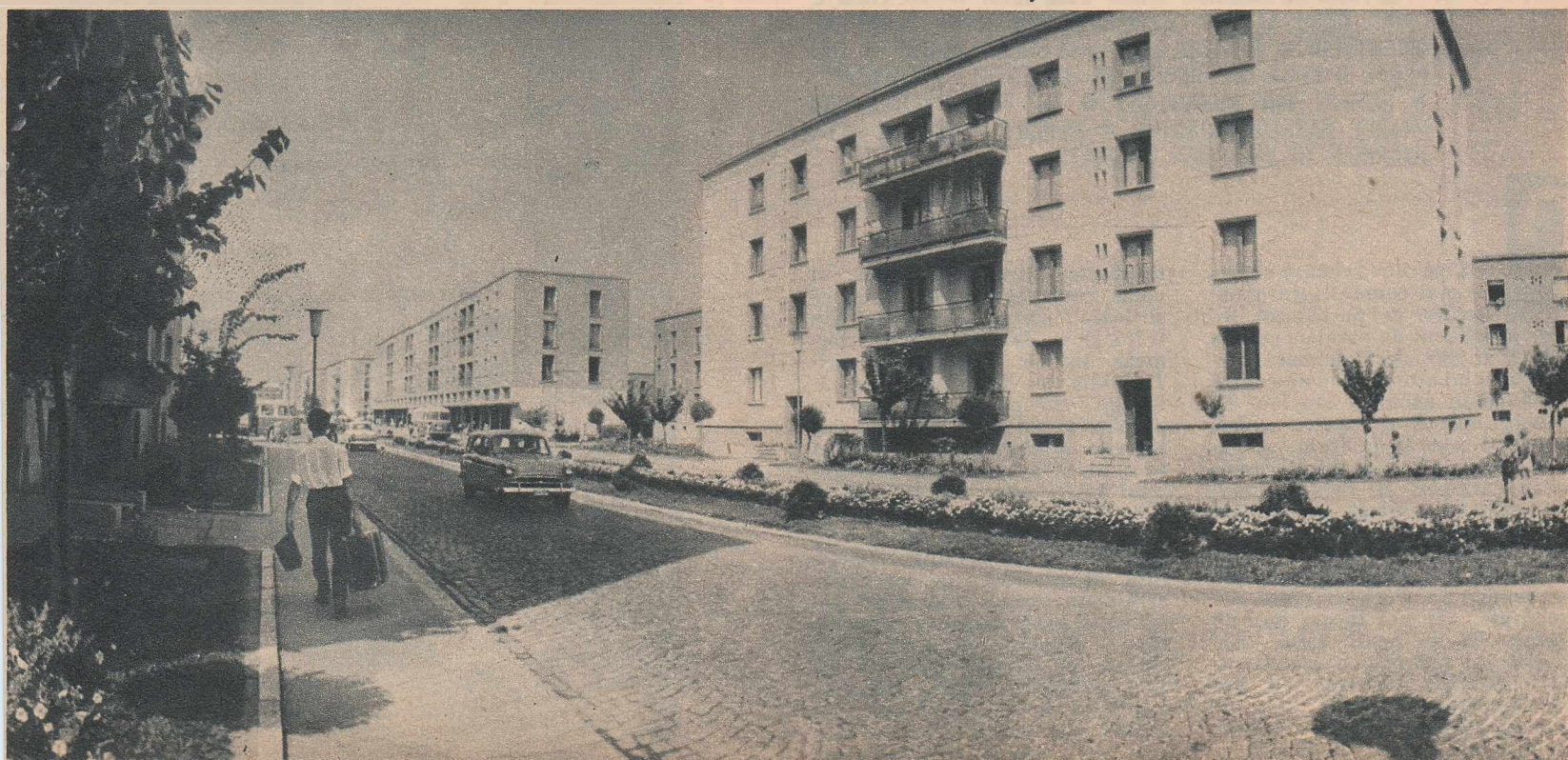
reci prin Floreasca și în minte îți vine stăruitor concertul pentru pian de Ceaikovski sau, dacă îți place mai mult, o romanță de Glinka ori altă melodie. Simțem doar într-un cartier al muzicii.

Dacă locuitorii Floreascai de acum 30 de ani ar fi știut de Veneția, de lacurile și gondolele sale, ar fi putut să fredoneze și ei, cu ironie cruntă, bineînțeles, cine știe ce barcarolă. Căci nu erau puține zilele când, după o ploaie ceva mai serioasă, casele sărăcimii din vestitele gropi ale Bucureștiului de altădată se trezeau că răsar pur și simplu din apă, așa cum se vede în fotografiile de sus, reproduse după un număr al revistei „Realitatea ilustrată” din anul 1932.

În anii noștri, cartierul a dobândit proporțiile unui orașel: 160 blocuri și vile (peste 4.000 de apartamente noi cu aproape 15.000 locatari), Școala de 8 ani „Emilia Irza”, Școala medie nr. 34, magazine moderne, dispensar, cinematograful „Floreasca” etc.

... Poate că astăzi ne plac mai mult policromia și zveltețea blocurilor din Piața Palatului, din Grivița sau din Ștefan cel Mare. Dar privim Floreasca cu binecunoscuta dragoste dată întîiului născut; cu cițiva ani în urmă, când au dispărut bordeiele, chirpiciul și băltoacele, când pe primele blocuri au fost prinse plăcuțe cu numele străzilor: Ceaikovski, Rossini ș.a., Floreasca — așa cum o vedem în fotografia de jos — ne-a ajutat să ne imaginăm cum va arăta Bucureștiul de azi.

ȘI AZI

Cînd spui: SPLENDID! spune: BALI!

Note de drum din Indonezia (III)
de Ioan GRIGORESCU
Fotografiile de Eugen IAROVICI

● PANĂ DE CAUCIUC LÎNGĂ DENPASAR ● TO TONG E OARE DERUTAT? ● DEFILARE PRINTR-UN OLIMP AL ORIENTULUI ● PE TABLA NEAGRĂ SCRIE: „I-BU” ● DOI PEȘTI, O NUCĂ DE COCOS ȘI CUVÎNTUL „PRIETENIE” ● RUMANI DIN NUSANTARA ● TE VOM SALUTA DIN PRAGUL CASELOR NOASTRE ● PENDET — 200 DE FETE BALINEZE ÎN UNDIUREA DANSULUI

Cred că nu există o expresie mai comună tuturor oamenilor de pe pămînt, indiferent de paralela pe care ar trăi, decît grimasa șoferului atunci cînd descoperă ghinionista pană de cauciuc. To Tong, mucalitul nostru șofer, excelent tovarăș de drum, adevărată Ariadnă în labirintul drumurilor balineze, ar reduce, cred, arsenalul de pitorești expresii ale confrăților săi întru volan din România, rostite în astfel de împrejurări, la o gingașă gungureală de prunc. To Tong e negru de supărare, iar noi facem haz de necaz. El nu poate crede, dar oprirea ne provoacă numai bucurie. Ne aflăm la vreo 40 km de Denpasar, în insula Bali, pe o șosea care taie ogoarele de orez întinse de o parte și de alta a

drumului. Gigantice vitralii, în apele cărora cerul se răsfrînge cu toate nuanțele albastrului său tropical ca într-o oglindă formată dintr-o mie de cioburi. Îl lăsăm pe To Tong să se răfuiască cu pompa de aer și pornim atrași de o curioasă instalație de sfori și sîrme, întinsă ca o pînză de păianjen deasupra unui întreg ogor de orez dat în pîrg. Firele trec de la o terasă la alta, se întîlnesc, se petrec țesînd în aer o savantă împletitură concentrică, la marginile căreia sînt prinse talângi de metal, cutii goale de conserve prefăcute în clopote, bucăți de tablă, sîrleze și fofeze, susținute ici colo de cîte o prăjină, pusă să salte sforile de la pămînt. În mijlocul împletiturii, sub un umbrar înălțat pe patru picioaroange

Legănare înceată pe șolduri, umeri dezgoliți, coroane de flori vii și diademe de strasuri, mîini care grăiesc în limbajul sacru al degetelor... Două sute de fete, cele mai frumoase fiice ale insulei, dansează Pendetul, dansul omagiului suprem.

din blocuri monolite de dalta
 i generații de sculptori anonimi,
 noi chipurile alegorice ale Ramaya-
 cu profil indonezian îmbrăcate
 le de ritual javaneze sau balineze.

de bambus și acoperit cu frunze de banan, un moșneag scheletic picotește toropit de căldură. A încremenit ca o zeităte din sculpturile Borobudurului într-o pace și o tihnă milenare. Are fața de pergament scorogit, mâinile ca rădăcinile de teck. Picioarele lungi, vlăguite, ca de fachir indian, și le-a răsucit sub el în sacra dar nu mai puțin dificila poziție a lui Yoga. Ar părea complet adormit dacă de sub pleoapele întredeschise n-ar răzbate din când în când luciul ascuțit al ochilor, tăios ca o lamă de kris. Când ne vede apropiindu-ne tresare, întorcând spre noi un cap de vultur pleșuv. După neliniștea nedumeririi, văzându-ne gesturile prietenești, rîde spre noi cu toată fața, dezgolindu-și dinții sîngerii de mestecător de betel.

— Ce e asta?— îl întrebăm, arătînd spre savanta instalație de sfori din mijlocul căreia el pîndeste ca un păianjen.

Nu ne înțelege. Rîde întinzîndu-ne un vas făcut dintr-o jumătate de nucă de cocos cu cițiva dumicați de betel.

— Nu asta, ci împletitura...

E dezolat. Se uită spre cocoloașele de betel, îl scuipează pe cel din gură și ia unul din vasul de cocos, pe care începe să-l mestece plin de satisfacție cu un apetit invitativ. Dar am puterea să rezist tentației. I-am încercat o singură dată gustul și de atunci nu simt decît o profundă condescendență față de cei ce-l pot suporta cu stoicism, ba chiar cu satisfacție, pînă la capăt. Sînt frunze de piper unse cu var stins, în care a fost înfășurată o bucățică de nucă a palmierului areka și puțin var. Cocoloșul, despre care se spune că e capabil să dea o stare euforică, se mestecă provocînd un gust acid, strepezirea întregii guri și o salivă abundentă de culoare roșie.

Avem nevoie de To Tong. Numai el ne-ar putea servi de interpret cu cele cîteva zeci de cuvinte englezești și, mai ales, cu excepționala sa mimică. Cu el întotdeauna am vorbit cu mâinile și cu picioarele, dar ne-am înțeles cu

inimile. Acum însă e departe pe șosea, unde se tot ridică și se apleacă umflînd cauciucul reparat. Apuc una din sfori și trag de ea. Se pornește o larmă care mă sperie. Bătrînul pricepe. Rîzînd, prinde o pîrghie de sub umbrar pe care o mișcă scurt înainte și înapoi. Sforile de pe cinci pogoane se întind și se relaxează, făcînd să bată toate talăngile, să clopoțească cutiile de conserve, să zdrăngăne bucățile de tablă, stîrnind zborul speriat al cîtorva păsări aciuete în orezării. E o ingenioasă sperietoare, singura capabilă să pună pe fugă, din ogorul de pîine al indonezienilor, îndrăznețul și perseverentul păsăret al tropicelor.

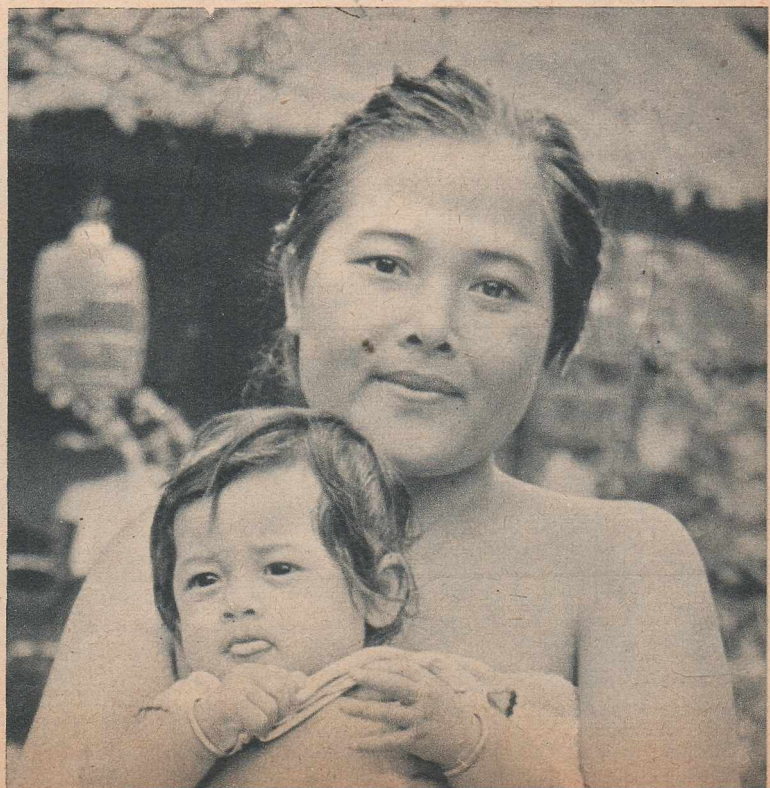
To Tong ne strigă. E gata. În plus are ideea să ne abatem de pe șosea pe niște drumuri vicinale spre a scurta din cale și a ajunge mai repede din urmă convoiul de mașini pornit spre vulcanul Batur.

Dar, după un ceas de drumuri colbuite, prin sate aproape înghițite de pădurea tropicală, se oprește în derută. Unde stătem?

UN MIRACULOS OLIMP ORIENTAL

De trei zile batem drumurile insulei Bali, așa-numită „perla a Indoneziei”, renumită pentru tradițiile ei culturale, pentru folclorul deosebit de bogat, pentru cele zece mii de temple care îi fac faima. Cine o fi putut să le numere? Templele se găsesc la tot pasul, de la tabernacolele modeste de prin curțile țărănești, închinăte zeităților ancestrale, pînă la splendidele lăcașuri de rugăciune, vechi de secole și milenii, în piatra cărora a fost dăltuită istoria unui popor cu un trecut deosebit de bogat, alături de lumea fantastică a miraculosului său Olimp. Un ghid al insulei scrie că numai în operațiunile militare ale războiului mondial al cărui nimicitor val a ajuns pînă aici, au fost distruse peste 2.700 de temple, astăzi rămînînd în picioare ... doar zece mii. Parcă toți zeii și toate zeitățile pulberii de insule din arhipelagul indonezian și-ar fi dat înțînire într-o singură insulă, coplesind cu masivitatea, cu profilurile lor de

Rumani din Nusantara, finul celor 18.000.000 de nași, se simte excelent în brațele tinerei sale mame.

monștri neînduplecați sau surizători, o populație mult prea puțin numeroasă pentru a-și umple toate templele. Explicația ne-o dă istoria. Cu 2.500 de ani în urmă, când undeva în nordul Indiei se născuse Buda, popoarele din arhipelagul indonezian nu cunoșteau decât adorarea zeilor păgini și cultul strămoșilor. Mai târziu, când indienii s-au gândit la traversarea mării, înfrângându-și teama de pîngărire prin frecventarea străinilor, prin secolul unu al erei noastre, setea de aur i-a mințat spre insula Java, care avea o solidă reputație de bogăție. Au adus cu ei imaginea celor trei sanctități hinduse, pe Brahma-creatorul, pe Shiva-distruștorul și pe Vishnu-păstrătorul. Noua religie a început să pătrundă în arhipelag, o dată cu limba cultă a sanseriților, care aducea aici cele două mari epopei ale Indiei antice, Mahabharata și Ramayana. Acest altoi pe copacul unor tradiții și obiceiuri străvechi, pline de vigoare, a dat un profil deosebit artelor javaneze, obținând el însuși, din tezaurul cultural al pământului-gazădă, imprumutul unor valoroase încercări. Indonezia clasică nu e nici pe departe un simplu export al artelor și arhitecturii indiene, ci o țară în care credințele și cultura comune îmbracă creație forme autohtone. Personalitatea spirituală a Javei s-a conturat tot mai precis pe această direcție vreme de cincisprezece secole, fiind a început pătrunderea islamismului (secolul XV) în Java, forțind hinduismul și budismul să se refugieze, cu templele lor fastuoase populate de monștri și himere, spre răsărit, în insula Bali, unde vechile credințe și-au creat un fel de rezervație naturală.

Se consuma unul din acele procese petrecute adesea în Orient, când războaiele și foametea forțau populația să emigreze în alte țări, dinastiile să se prăbușească, centrele de religie să se deplaseze.

Dar, vorba lui To Tong, unde ne aflăm? Străbatem așezări străvechi, poate de zece, cincisprezece ori seculare, sate de lut sau de bambus a căror lipsă de soliditate contrastează puternic cu durabilitatea milenară a zeilor de granit. Ne oprim la fiecare templu, trecem de la un portal piramidal la altul și realizăm astfel un drum de nedescris, deflind prin fața unei întregi lumi de divinități din piatră pe care a înflorit mușegaiul. Trecem prin fața a mil de tabernacole în care tronurile goale așteaptă coborîrea lui Brahma, a lui Vishnu, Shiva sau Kally, traversăm o ciudată faună pietrificată care ne înconjoară, ne pîndeste, ne amenință întinzînd spre noi în gesturi parcă moleșite de arșiță mîini de gresie, arme de ceramică, amulete de granit, fetișuri milenare... Dintre contorsiunile spasmodice ale șerpilor de piatră, dintre agoniile elefantilor sacri desprinși din blocuri monolitice de daltă unor întregi generații de sculptori anonimi, surd spre noi chipurile alegorice ale Ramayanei, zeități cu profil indonezian, îmbrăcate în costume de ritual javaneze sau balneze, turme de Ganesa — omul cu trompă de elefant, fiul lui Shiva — alături de eroi din eposul clasic, cărora oamenii nu li se închină, dar cu chipul lor luminos își împodobesc templele. Într-o astfel de viziune, nelipsită de umor popular, apare și răpirea Zitel, iubita lui Rama, de către monstrul Ravana. Soarele își avea zeul său, vulcanul de foc își avea zeul său, orezul avea și el un zeu. Re-

vărsarea apelor, erupția nimicitoare a vulcanului, pîrjolul stîrnit de razele de foc ale soarelui erau semne ale divinității. Și zeii trebuiau înduplecați. Convinși că minia vulcanului, valul de ciumă, inundațiile sau malaría sînt semne ale nemulțumirii zeilor, insularii înălțau spre cer temple fastuoase, dominînd cu strania lor podoabă mizeria seculară.

Colonialiștilor le conveneau de minune ignoranța și misticismul popoarelor cetroprite. Bali devenise un ciudat muzeu viu. S-au conservat îndelung ritualuri tenebroase și practici vrăjitoresci. Astăzi, influența socială a acestor practici își pierde puterea. Ritualurile legate de cultul strămoșilor, de credințele și obiceiurile ancestrale intră în tezaurul folcloric, păstrîndu-și doar esența artistică.

Chiar în aceste zile la Bali se deschide prima universitate. Am renunțat de mult la spectaculosul vulcan Batur, cel mai înalt vîrf din Bali, cu poalele acoperite de o fustă steapă din lavă răcită, pentru bucuria de a simți țarina satelor balneze sub tălpi, de a pătrunde în școli, în piețele întinse întotdeauna sub banianii din mijlocul satului, de a privi ogoarele de orez sau planfatiile de cocotieri. To Tong, care a simulat cu strălucire rătăcirile drumului, își amintește brusc că are pe undeva, prin împrejurimi, niște rude. Și ne invită să le vizităm. Primim cu bucurie. Dar pînă în satul Kedewatan, la rudele lui To Tong, aveam să facem cel puțin încă zece popasuri.

AM RĂTĂCIT OARE DRUMUL?

La Paliacan ne oprim în fața templului închinat zeului Tani, păzit de fiorosul Boma, cel ce întinde în fața noastră două palme uriașe, desfăcute a opreliște, gata parcă să asmută în caz de nesupunere pe cei doi monștri de piatră de la picioarele sale. Intrăm și în școala din sat, o clădire cu pereții din împletitură de bambus, fără ferestre, doar cu niște luminoase sub streșină, pardosită cu pămînt, lipsită de tavan, terminată în țigla acoperișului. Învățătorul Marti Suamu, tînar absolut al Institutului din Djokjakarta, ne primește cu bucurie, arătîndu-ne clasele, planșele școlare, băncile simple, tabla neagră, aceeași tablă din școala mea, de la Ploiești, de acum un sfert de veac. Ne înconjoară elevii lui, la fel de ghiduși, la fel de plini de neastîmpăr ca toți școlarii de pe pămînt. Cei mai mici învață să scrie primul cuvînt: „Ibu, i-bu, ibu“ (mama).

În satul Udob intrăm în templul lui Sinha al cărui interior e dominat de un zeu-balaur din lemn cioplit, ciuruit de cari, în botul căruia cineva a pus un

dumicat de orez fiert pe un colț de frunză de banan. Intrăm în casa pictorului Nanir care reeditează din apă și vopsele pe pînză albă viguroasă natură a tropicelor adăpostind lumea Ramayanei, cu oameni desprinși parcă din tablourile lui El Greco. Afară, la colțul casei, patru femei treieră orezul, lovind ritmic, ca într-un dans de ritual, spicele strinse pe o rogojină de paie, sub bătaia maurilor de bambus. E o toacă de buciume, cadențată, neîntre ruptă, istovitoare dar implacabilă, toacă — deoarece ritmul ei e riguros păstrat, de buciume — deoarece tulpinile de bambus goale pe dinăuntru, uscate, lungi ca niște buciume, scot la fiecare lovitură un sunet caracteristic.

Și iată-ne acasă la To Tong! Vicleanule, ai rătăcit drumul, nu e așa? Și pana de cauciuc care să ne scoată din convoi o fi fost adevărată? S-a strîns tot satul. To Tong își dă importanță, face pe interpretul. Din ceea ce îi spunem înțelege doar cîte un cuvînt, în schimb traduce cîte un sfert de ceas. Ai lui îi cer să ne traducă zeci de fraze deodată, iar el ne spune numai un cuvînt. Și totuși, bucuria e generală. Cel mai inimos dintre băieți se cațără, cu mișcări de pisică, în vîrfurile unui cocotier de la înălțimea căruia cred că vede întreaga insulă și, cu un kris scos de la cingătoare, desprinde cîteva nuci mari cit pepenii de Arad, care cad cu un zgomet surd la pămînt. O lovitură cu securea, și laptele de cocos, rece, dulceag, ușor sălciiu, se scurge. Altul fuge cu un fel de vîrșă, ca o tîrnă fără fund, în ogorul inundat de o apă tulbure sub care germinează boabele de orez și To Tong reușește să ne spună că băiatul ne va aduce cîteva pești. Neîncercători în traducerea lui, privim după cel plecat și îl vedem cu uimire cum urmărește vînatul, cum își cufundă în apă coșul de nuiele cu gura în jos și începe să scoată peștii ca dintr-o colivie. În perioada inundației ogorul indonezianului e întotdeauna și crescătorie de pești. Ogorul de orez e mic cît o curtică, dar el trebuie consolidat printr-o muncă titanică, întărit ca o fortăreață, cu metereze înalte de pămînt care să rețină apa, scăzut cu o treaptă față de vecinul din deal și înălțat cu o treaptă față de cel din vale. În această

împrejmuire plină cu apă se învîrtesc la nesfîrșit doi bivoli, un plug de lemn și un om. Alături, ogorul vecinului dă în pîrg. Într-altul se poate prinde pește. Aceste două produse ale apei și pămîntului formează bucatele de căpetenie pe masa indonezianului. Carnea de porc sau de pasăre se consumă numai de sărbători sau cînd stăpînul casei se întoarce învingător de la o luptă de cocoși. Sportul acesta e cel mai gustat de bărbații balnezi. Aproape nu există gospodărie în care să nu se crească cîteva cocoși de rasa, mai fioroși în luptă și mai singeroși în încăierare decît cobra și mangusta, dușmanii de neîmpăcat din jungla indiană. Neștiind ce să ne mai ofere pentru a ne simți ca acasă, To Tong organizează în cinstea noastră o luptă de cocoși. E un spectacol nu mai puțin palpitant decît o corridă spaniolă. Pentru a nu fi obligați să rămînem cu orice preț la supă, oprim singeroasa bătaie la jumătate, prințindu-i pe inamici separat, în două coșuri de bambus împletite în formă de clopot. Bem ceai, lapte de cocos, orez înflorit la flacăra și îndulcit cu suc de trestie, mîncăm banane, mango și papaya, și mai ales vorbim, vorbim mult și noi, și gazdele, iar To Tong se vede că e un bun interpret, deoarece toată lumea ride fericită. Pescarul vine cu doi pești și o nucă de cocos.

— Sahabat—spune el, întinzîndu-mi-le.

— Prietenie—îi răspund eu în traducerea care mi-e cunoscută.

Cei din jur nu se lasă pînă nu învață cuvîntul românesc. Și cînd îl deprind, rid copilărește, repetîndu-l la infinit.

Fotoreporterul ține să fotografieze întreaga familie. Toți se risipesc prin casă de unde reapar, după cîteva minute, îmbrăcați ca de sărbătoare. Bărbații și-au pus saronguri strălucitoare, încărcate cu broderii cu fir, niște fișii de pînză ca de lamé care îi acoperă de la subsuori pînă la glezne. La cingătoare, un brîu lat — kain padjangul — în care se poartă krisul, cuțit cu lama ca o flacăra, păstrat într-o teacă încrustată. Femeile și-au pus peste sarongurile multicolore șalul kemben, o eșarfă subțire care le acoperă umerii și sîinii. Iau poziții grave, încărcate de importanță. Doar cînd aud făcînitul declanșatorului redevin veseli, exuberanți ca înainte. Apoi, prietenului meu îi vine ideea să surprindă pe peliculă, dintre cei vreo treizeci care s-au adunat în jurul lui To Tong în prima fotografie, pe cei mai bătrîni, alături de cel mai tînar membru al familiei. Printre cei vîrstnici vād și o bătrînică cu trupul vlăguit, arătînd ca de șaptezeci de ani, căreia toți îi spun „ibu“.

— Cîți ani are bătrîna?—îl întreb pe To Tong.

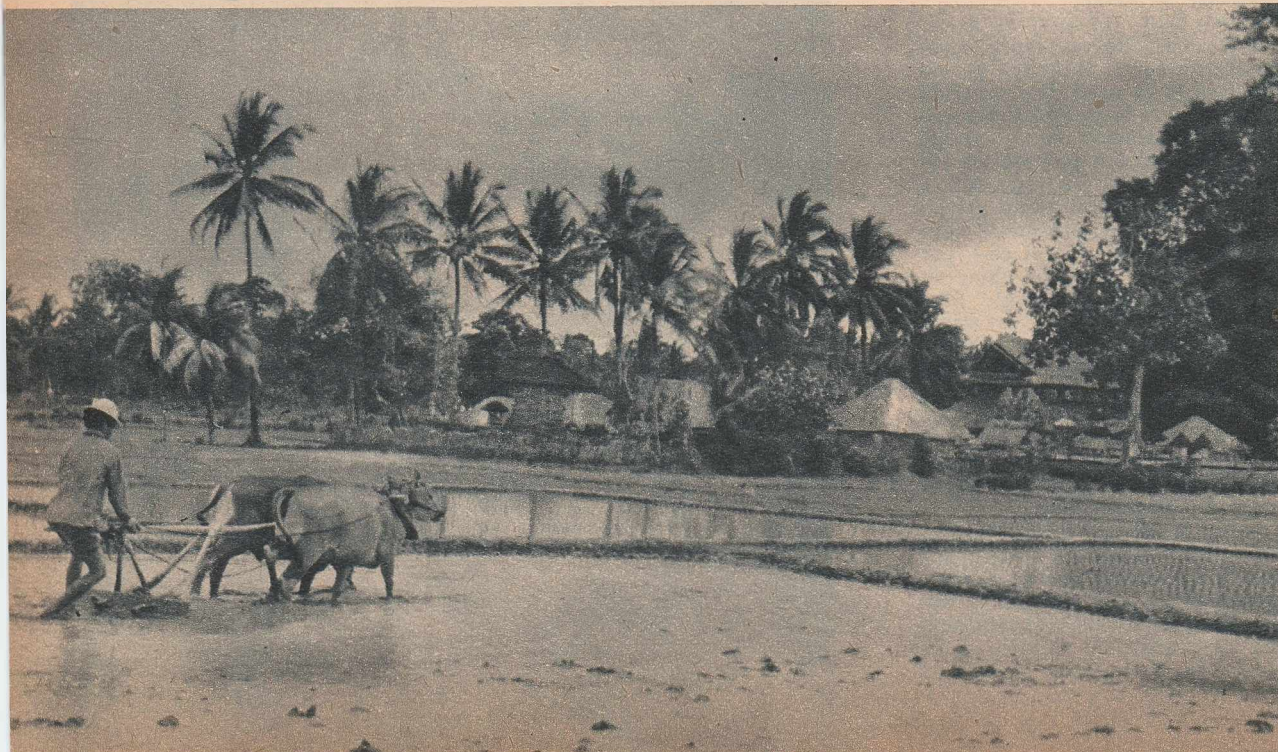
— Vreo cincizeci, poate nici atît — îmi răspunde acesta. Cîți ani ai, ibu?

— 49—îi răspunde bătrîna în indoneziană și To Tong ne traduce.

— Pare mult mai bătrîna—reflectez eu.

To Tong se aprinde.

— Olandezii trăiau și o sută de ani, sudara—îmi replică el. Ai noștri îmbătrîneau și mureau curînd, ca să trăiască stăpînii mult, pricepi sudara? (Sigur că pricepe.) Poate că asta mică să apuce altă viață—completează To Tong.

Satul Udob... În această împrejmuire plină cu apă se învîrtesc din zori și pînă în amurg, aproape fără întrerupere, doi bivoli, un plug de lemn și un om...

Ravana, răpitorul Zitei, soția lui Rama? Rangda, monstrul cu plete de cilți? Una din măștile folosite în dansul clasic balinez.

Sub toaca maiurilor de bambus, istovitoare, implacabilă, orezul se treieră lovind ritmic spicele strânse pe o rogojină din pai.

„Asta mic“ de care îmi vorbește — și pe care fotoreporterul îl pozează în brațele mamei sale — are vreo trei luni. Mă interesez cum îl cheamă.

To Tong nu știe. Sau poate că pruncul încă n-are un nume. Șoferul își strânge rudefe în grabă și schimbă cu ele câteva replici scurte. Apoi se întoarce spre noi cu o față pe care abia își reține zîmbetul larg al surprizei.

— Scrie, sudara: Rumani. Da, acum îl cheamă Rumani. În cinstea voastră, sudara. Așa va rămîne: Rumani. Vă place?

Dacă ne place? Sîntem la douăsprezece mii de kilometri de patrie. S-a produs parcă un salt cosmic care a anulat uriașă distanță. Rumani e aici, în fața noastră, abia botezat cu un nume pe care cîndva, cînd se va întreba de ce îl cheamă așa, îl va înțelege.

RUMANI ÎȘI CUNOAȘTE VIAȚA

Cu trei zile în urmă, numeroasa familie a lui To Tong a ieșit dincolo de pădurile de palmieri, la șoseaua largă de asfalt, să-i salute pe prietenii Indoneziei, Gh. Gheorghiu-Dej și I. Gh. Maurer, soșii la Bali. În cinstea lor, cel mai tînăr vîlstar al familiei a primit numele masculinizat al îndepărtatei țări prietene: Rumani.

— E un obicei străvechi balinez — ne spune To Tong. Să nu vă supărați, sudara-sudara. Dar dacă îți intră un prieten drag în casă și ai un copil nebotezat, legea pămîntului spune să-i dai numele oaspetelui. Pentru noi, sudara-sudara, voi sîntei Rumani. Și astuia mic, așa i se va spune de azi înainte.

După obiceiul nostru, romînesc, îi aducem „finului“ micul daruri.

Și tîrziu, cînd plecăm din Kedewatan, conduși cu alai de tot satul, mama lui Rumani apucă mîna tîncului și, din poarta casei, o mișcă a salut.

Nu sînt cititor în stele, dar știu cum se va desfășura viața ta. Cu trei luni înainte de naștere i s-au citit mamei tale

merge înainte, iar în calea ei săi sprezece fete vor presăra din tipsii strălucitoare petale de flori. Sarongul de fir le dezvăluie un umăr, pe cap au coroane de flori aurii, palmele și tălpile picioarelor și le-au vopsit cu carmin. Tu vei veni în urma ei, în stolul celor zece flăcăi, cei mai buni dintre prietenii tăi. Și-au prins krisurile în nodul sarongului, sub spete, și acum calcă maestros, plini de responsabilitatea actului la care participă.

Se va chema că ești însurat în momentul cînd, în prezența părinților, vei lua prima masă împreună cu mireasa ta. Și se va dansa, mai ales se va dansa, se va dansa mult, căci Bali e insula celor mai splendide dansuri, unde cu orice prilej se dansează, la naștere și la moarte, la bucurie sau la tristețe. Războinicii vor dansa „Barișul“ împungîndu-se cu arcurile, sfidîndu-se cu fețe imobile, pășind ca felinele, zvîcnind ca pitonii, atacînd în pas geometric, de ritual, sub vaierul gongurilor, sub dangătul clopotelor, sub uimirea ascuțită a celestelor... Se va dansa Topengul, dansul cu măști, păstrat în expresia lui ireductibilă, intact peste veacuri, de la primele reprezentări ale Ramayanei javaneze pînă în zilele noastre. Virginele vor dansa Gambunul, dansul părului despletit, sub suierul melodios al fluterelor de bambus. Bătrînii vor dansa în Wajang Wong, cu chipurile acoperite de măști grotesti, acoperite de plete lungi din păr de palmier, țepăp, serpuind în aer. Vocî. Interogări. Răspunsuri guturale sau ascuțite. Gemete ancestrale, urlete de junglă. Pas desfăcut în lături, cu călciiul înfipt în pămînt... La urmă, tu și prietenii tăi, flăcăii, veți dansa lupta lui Barong cu Rangda, monstrul cu plete de cilți, Intruchiparea răului care atacă binele...

PENDET — DANSUL MARELUI OMAGIU

Apoi, micule Rumani, într-o zi vei primi din brațele femeii tale un prunc, și atunci sub banianul din mijlocul satului va bubu arcebuza ruginită scoasă de preot din templu... Iar cîndva tîrziu, cît mai tîrziu cu putință, Ru-

mani, bătrîn înțelept, vei muri. Lănci negre cu krisuri cernite vor preceda patul de bambus, purtat pe umeri spre locul de incinerare... Te vor urma fetele satului, purtînd în tipsiile sclipitoare ofrande fumegătoare, hrană pentru drumul lung ce te așteaptă și pentru zeii care trebuie înduplecați. Cineva, în urmă, va căra lemnele pentru rug... Și, bineînțeles, ca în orice prilej din viața balinezului, sacru sau laic, dansurile de rit și gamelanul cu gonguri și timpiane te vor urma bătînd dramatic. Dar nimeni nu e trist, nimeni nu plînge, nimeni nu bocește. Spectacolul mai mult vibrant decît dezolant e o descărcare de energie plină de temperament. Și totuși, nimic nu mi se pare mai trist decît această veselie deznădăjduită...

Dar asta va fi tîrziu, tîrziu de tot, Rumani. Cine știe? Pînă atunci cu siguranță că multe din aceste obiceiuri ancestrale vor trece în tezaurul conservat al trecutului. Tu vei trăi, poate, altă viață. Vei călători, vei vedea lumea, vei învăța... Îți urez însă ca măcar o singură dată în viața insula ta să-ți aducă drept omagiu suprem, așa cum l-a adus prietenilor dragi din îndepărtata Romînie, dansul Pendet. Ce splendoare! Va fi ales pentru aceasta locul de frunte din sat și ulița cea mai largă. Două sute de fete, cele mai frumoase fiice ale insulei, în două grupuri separate, vor porni spre tine în pas de dans dinspre cele două capete ale drumului. Legănare încetată pe șolduri, prelungită pînă la obsesie, umeri dezgoliți, coroane de flori vii și diademe din flori și frunze de aur. Trupuri suple, unduitoare, mîini care grăiesc în limbajul sacru al degetelor, tipsii cu petale de flori parfumate, coliere bogate și acest pas felin, mut, prelin, strecurat într-o înaintare aproape imperceptibilă, dar neren constantă, pînă cînd cele două grupuri masive se vor întîlni în fața ta, sub sunetele triumfale ale gamelanului și te vor acoperi cu petale de flori...

La revedere, Rumani! Cine știe? Poate cîndva te vom saluta la noi, din pragul casei noastre, din ulița largă și luminoasă a țării căreia tu îi porți numele.

MAIA, ARAM

și desenele lor

La 9 ani Maia desenează, pictează și expune. Expune acasă, în dormitor și în sufragerie, la școală, în expozițiile celor tineri, ba chiar și în străinătate. Cele 45 de lucrări ale miciei artiste văzute în vara trecută în Uniunea Sovietică au stîmît un viu interes printre colegii de breaslă. În timpul acesta, Maia se juca pe plajă, la Eforie, în nisip cu gălețica. Iar unii dintre privitorii lucrărilor ei se întrebau: „Bine, dar cum e Maia? Cum arată? Ce fel de copil e?”

Maia e un copil de-al nostru, un copil bucureștean. O fetiță robustă, deschisă, vehementă în exprimarea sentimentului ei de adevăr și echitate. Maia simte nevoia de vigoare, de sevă, de autenticitate.

Printre lucrările cele mai interesante ale Maiei figurează și portretul unui om de culoare. Fără „să-l facă negru”, căutînd volumele numai prin puterea conturului, fetița pune în lumină forța pomeților, rotunjimea gurii, vitalitatea privirii...

Maia desenează de la 3 ani, din dimineața aceea cînd i s-a spus — cum se spune copiilor prea zburdalnici — „Uite o hîrtie și un creion și lasă-mă să uit de tine cinci minute!”. Maia a luat hîrtia și creionul, apoi cărbunele, pensula și nu le-a mai lăsat! Desenînd zi de zi vreme de 7 ani, fetița a acumulat o prețioasă experiență personală.

Și cum desenează Maia? Cum poate desena un copil de 3 ani, de 5 ani, de 7 ani? Mai mult în joacă, în glumă...

Maia desenează cu mîna dreaptă, cu mîna stîngă, cu ambele mîni, cu un băț de chibrit, cum îi vine. A fost înțelepciunea părinților de a nu scoate această „descoperire personală” din grădina bucuriilor copilărești. În schimb, interzicerea de a desena a devenit cu timpul cea mai tristă osîndă: „Maia, ai întîrziat la școală, azi nu-ți dau voie să desenezi”. Plîsete!!!

Mica artistă a făcut un film, a apărut pe ecranul televizorului, a fost fotografiată pentru presă. „Maia, ia spune tu adevărat: unde ți-a plăcut mai mult — la televiziune sau la cinematografie?” Răspuns îmbufnat, scurt, cu voce groasă: „La cinematografiel!” „De ce?” „Pentru că alături era un tobogan!!!” Maia a rămas în raiul copilăriei...

Dar ce desenează Maia? O privire asupra unora din portretele alăturate ne face să ghicim că Maia, probabil, în primă instanță desenează ce desenează toate fetele pe un colț de caiet sau de maculatur: eternele profiluri și chipuri feminine. Dar în aceste chipuri imaginare, Maia pune o intenție, o stare sufletească, o determinare, o preferință, o poziție față de viață. Cu o precizie literară uimitoare fetița își intitulează singură lucrările: „Vis”, „Îndrăzneală”, „Primăvara”, „Mama”, „Albă ca Zăpada”.

Fetița continua să deseneze din imaginație, mereu din fîntîna cu vise a copilăriei, cînd începu să lucreze în paralel și după natură. Astfel, „visul”, puterea de transfigurare, s-a răsfrînt treptat și asupra obiectului. Modelul n-a fost niciodată pentru Maia „obiectiv” și „rece”, ea l-a scaldat în semnificație, și-a spus părerea și sentimentul asupra lui.

Lucrînd după natură, Maia a început să se ocupe de nudul feminin. Și tocmai aceste încercări anticipează asupra Îndrăznelii și originalității viitoare artiste: nudurile Maiei sînt niște prezențe ample, aproape planturoase, ele vorbesc fără prețiozitate despre generozitatea naturii.

Aram, frățiorul mai mic, a început să deseneze la vîrsta de 5 ani, într-o „criză” de emulație. Maia era în al treilea an de „carieră” și părinții îi „rețineau” lucrările mai bune, lipindu-le pe un carton. „Vreau să-mi puneti și mie un desen pe paspartul”. „Fă o lucrare la fel de bună ca a Maiei, și n-avem nimic împotrivă”. Mezinul s-a pus pe lucru cu înfrigurare. Aram a desenat timp de 3 săptămîni, în fiecare zi, toată ziua, dar timp de 3 săptămîni „juriul familial” i-a respins necruțător lucrare după lucrare... După acest răstimp, copilul a început să dea semne bune. Acum fratele își urmează sora; dar băiatul are lumea lui, e mai puțin liric, el e analitic, îi place să redea natura din preajmă, dar mai cu seamă să ilustreze idei. Aram desenează războinici, încețșarea daciilor și a romanilor, monștrii agresivii imperialiste...

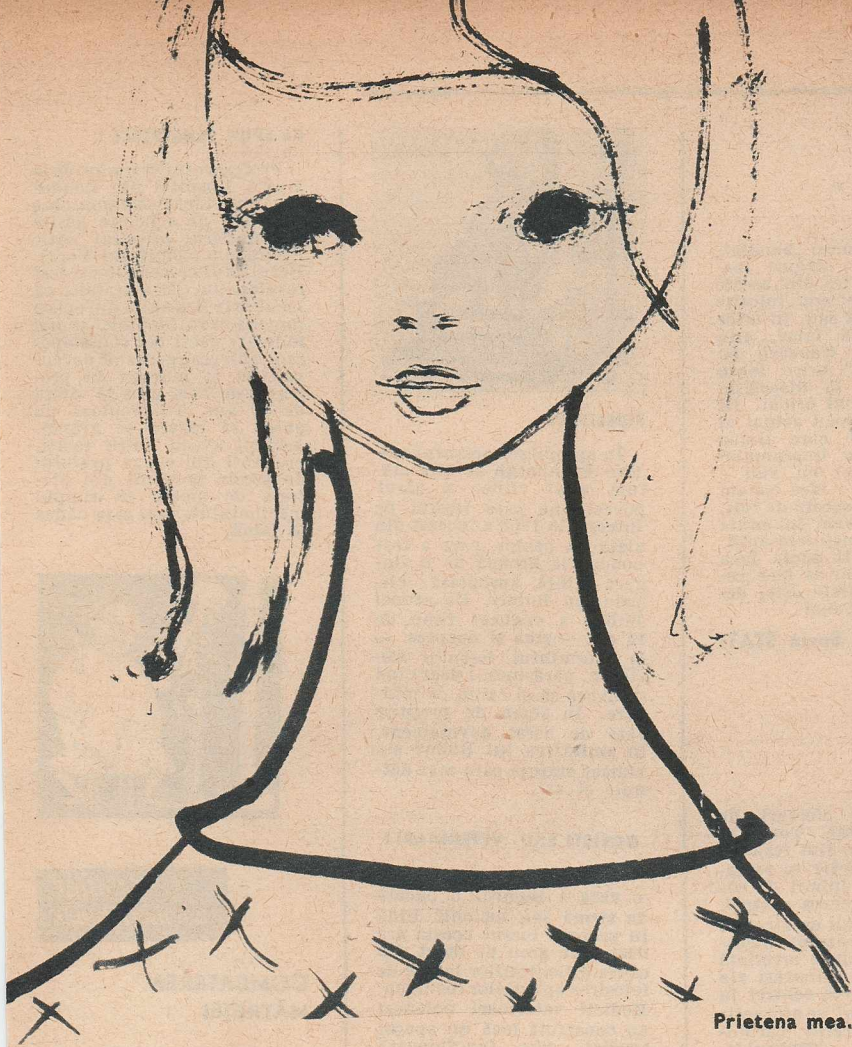
Tatăl acestor copii — cunoscutul grafician Cik Damadian — a lucrat un timp în învățămîntul artistic, iar apoi, după cum se vede, viața l-a pus în fața dificilei probleme de a fi pedagogul propriilor săi copii. L-am întrebant pe Cik Damadian despre acel lucru esențial care — după părerea lui — i-a împins pe micii artiști pe orbita cea bună. „Maia și Aram — spune artistul — n-au învățat niciodată «tehnică în general» — tehnica desprinsă de obiect. Ei au luat cărbunele în mînă ca să spună o părere a lor despre viață. Dacă pe drum, căutînd expresia acestei păreri, copiii au fost frîniți de vreo dificultate tehnică, atunci ei au căutat o soluție anume, o soluție ca să poată spune gîndul lor de atunci, intenția lor. Au căutat, s-au frămîntat pînă ce au găsit — uneori cu o ușoară sugestie din partea mea. Astfel tehnica a fost de la început slujitoarea sentimentului; ea n-a putut deveni de sine stătătoare, nici n-a amenințat să-l domine sau să-l zdrobească”.

O fetiță și un băiat bucureșteni, doi școlari obișnuiți, aceștia sînt frații Damadian. Ei se deosebesc totuși de mulți alți copii de vîrsta lor. Prin ce? Prin ceea ce spun ei. Mai exact: prin ceea ce spun desenele lor.

Viorica FILIPOIU

Maia și tatăl ei.

Prietena mea.

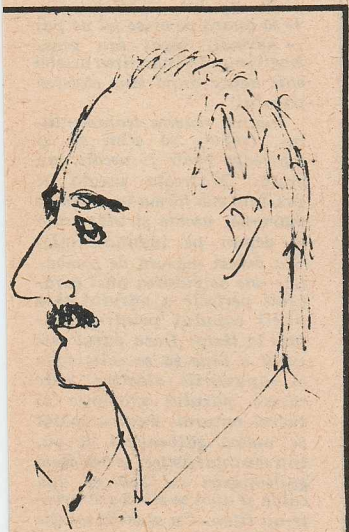
Vintul.

Visul.

Negresa.

Două desene ale lui Aram:
Tatăl meu și Zmeul.

Dansul.

Surorile.

Prietena mamei, artistă.

Povestea vorbeii

R O L B A N A L

Când spunem despre cineva că, într-o anumită împrejurare, a jucat un rol banal, asta înseamnă, evident, că nu s-a remarcat prin nimic deosebit, că n-a adus o contribuție hotărâtoare. O persoană cu interes pentru filologie va observa că expresia aceasta provine din lumea teatrului; prin comparație, se spune și despre cineva care nu e actor că „joacă un rol” (banal sau deosebit). Dar povestea acestor cuvinte nu se reduce la atât.

Ce înseamnă, la origine, rol? Sensul vechi este „rulou, sul”, apoi „sul de pergament”. Întorcându-ne cu milenii în urmă, trebuie să evocăm amintirea scribilor anticității, care copiau operele literare pe

suluri de pergament. Cuvîntul nostru a început astfel să însemne „operă literară scrisă pe un rulou de pergament”. Denumirea se aplică oricărui gen literar, deci și pieselor de teatru; textul pe care îl avea de învățat un actor era scris, firește, pe același material. Tot rol s-a numit de aceea și acest text. Iată cum am ajuns, încetul cu încetul, la rol cu sensul lui actual în teatru.

Istoria cuvîntului banal nu e de loc... banală, adică știută de toată lumea, lipsită de originalitate. În vechea limbă franceză banal era calitatea, însușirea unui obiect dintr-un ban, adică dintr-un „teritoriu stăpînit de un senior feudal”. Există

tau astfel: drumuri „banale”, mori „banale”, țirguri „banale” etc. Multe din aceste lucruri „banale” erau folosite de toată lumea sau, în orice caz, de multă lume. Din această cauză francezii au numit „banal” orice lucru care se afla la dispoziția tuturor, accesibil oricui. De aici pînă la sensul actual al cuvîntului (pe care limba românească l-a împrumutat din franțuzește) nu mai e decât un pas: o idee banală este o idee cunoscută de toți, care îi poate veni în minte oricui, deci neinteresantă; un rol pe care îl poate juca oricine, care nu se face remarcat prin nimic este, desigur, un rol banal.

Sorin STATI

FIDELITATE...

În apropierea orașului scoțian Edinburgh se află statuia unui ciine, a cărui poveste nu este lipsită de interes: În 1858 a încetat din viață un păstor, care a fost condus la groapă de o singură ființă apropiată, ciinele său Bobby. De atunci Bobby a vegheat timp de 14 ani — ziua și noaptea — la mormîntul fostului său stăpîn, părăsindu-l doar cînd se ducea să-și caute de mîncare. În semn de prețuire față de acest devotament, în amintirea lui Bobby s-a ridicat statuia care mai dăinuie și azi.

GENIȘTI SAU VETERINARI I

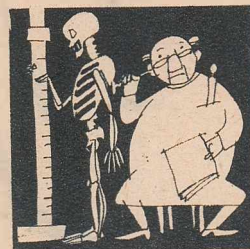
Cum se poate stabili dacă o vacă a înghițit o bucată de sîrmă sau un cui? Pînă în prezent lucrul acesta era destul de greu de făcut din cauza dificultăților legate de folosirea aparatelor roentgen. Medicii veterinari polonezi au construit însă un aparat special, care funcționează pe principiul unui detector de mine. Veterinarul aprobe de pîntecele animalului aparatul detector. Dacă aude în cască un fluierat, înseamnă că animalul a înghițit într-adevăr o bucată de metal.

Dr. Silviu GHEREA

CE SPUN SCHELETELE I

Profesorului Warwick de la Guy's Hospital din Londra i-a venit ideea să examineze cele 290 de schelete găsite în cimitirul orașului antic Eburacum (comitatul York). Rezultatul cercetărilor a fost revelatoriu. El a stabilit că locuitorii Britaniei din epoca romană erau mai mici și mai înesați decît cei contemporani, sufereau groaznic de reumatism și mureau în proporție de 75% pînă la vîrsta de 40 ani. Tuberculoza nu parea să existe pe atunci. Adulții aveau dinții tociți, probabil din cauza prafului de gresie provenit din pietrele de moară în timpul măcinatului, praf care cădea în făină.

Colțul cosmeticiei

COMBATAREA MĂTREJEI

O boală foarte obișnuită a pielii capului, mătreața, poate să apară pe orice fel de păr — normal, uscat sau gras. Neglijența în îngrijirea acestei boli aduce după sine căderea părului.

Pentru reușita tratamentului, trebuie să știm că și mătreața poate fi uscată sau grasă. Mătreața uscată se prezintă sub forma unor scame mărunte, uscate și albe, care se depun pe îmbrăcăminte. Cea dintîi măsură de combatere este asigurarea unei curățenii perfecte a părului și a pielii capului printr-o spălare la timp. Dacă părul este uscat e bine să se evite soda și săpunurile alcaline, care rănesc părului grăsimia și luciul natural. Pentru spălat se indică galbeneșul de ou, întrebunțat astfel: se bati două galbeneșuri cu 300 gr apă caldă și apoi se strecoară printr-un tifon. Cu această soluție se fricționează bine pielea, apoi se limpezeste părul în mai multe ape, fără a uita să adăugăm puțin oțet la ultima apă.

Mătreața grasă are un aspect gălbui, scamele sînt groase și lipicioase. Pentru combaterea ei se recomandă aceeași procedee de spălare, plus un tratament cu unele preparate. Astfel, sînt indicate loșionurile pe bază de pilocarpină. De asemenea, Sebodermul dă bune rezultate și într-un caz, și în altul.

O cură cu vitamine, precum și un regim alimentar lipsit de conserve, brînzeturii fermentate, condimente, grăsimi și alcool sînt indicate tuturor acelor care se plîng de neajunsurile mătrefei.

Georgeta MĂLIN

De vorbă cu medicul

NERVOZITATE ȘI NEVROZĂ

Se știe că sănătatea și activitatea eficace a omului se realizează numai în condițiile unei funcțiuni normale a tuturor organelor și sistemelor din organismul său; tulburarea activității unui singur organ face ca întreg organismul să fie în suferință. Se știe — de asemenea — că rolul principal în aceste fenomene de corelație îl are sistemul nervos central, regulatorul întregii activități a organismului.

Scorța creierului dă omului posibilitatea să cunoască lumea înconjurătoare. De asemenea, scorța creierului este ceea ce permite organismului să se adapteze la condițiile de viață schimbătoare. Cele mai fine modificări în activitatea normală a scorței cerebrale duc la manifestări de boală psihică sau fizică.

O asemenea manifestare, bine cunoscută, este starea de nervozitate. Ea constă dintr-o excitabilitate nervoasă deosebită și o instabilitate psihică; omul este cuprins de tristețe sau veselie exagerată, cu totul nejustificate, și se află mereu sub impresia unei primejdii iminente provocate de cele

mai neînsemnate greutăți ivite în viață. Aceste manifestări sînt însoțite de lipsa poftei de mîncare, de tulburări ale somnului și în activitatea unor organe ca intestinul, inima etc. Puterea de muncă, memoria, concentrarea în activitatea obișnuită slăbesc simțitor. Dar aceste fenomene deși par îngrijorătoare nu constituie, totuși, o stare de boală propriu-zisă. Ele pot fi ușor înlăturate prin crearea unor condiții normale de viață și muncă și printr-o atenție mai mare dată felului în care ne organizăm odihna. Există însă o serie de elemente abia perceptibile care vor agrava fenomenele descrise mai sus și care duc la starea de nevroză. În acest caz puterea de muncă scade atît de mult, încît bolnavii pot deveni complet inapți pentru orice activitate. Apar palpitații și senzații de constricții la inimă — deosebit de supărătoare — mîncărîm ale pielii, transpirații abundente, alternanțe de diaree și constipație, tulburări ale glandelor cu secreție internă. Bolnavul va respira cu greu-

tate chiar la eforturi de mică importanță. Toate aceste fenomene sînt rezultatul unei tulburări în reglarea activității inimii de către sistemul nervos central.

O serie de boli ca ulceretele organelor aparatului digestiv, hipertensiunea arterială încep tot prin tulburări ale sistemului nervos central în al cărui control se află activitatea aparatului cardiovascular și a stomacului.

Dacă nevrozele nu pun, în general, viața omului în primejdie, agravarea lor poate avea efecte dăunătoare asupra funcției sau chiar a structurii unor organe.

De aceea tratarea la timp a nevrozelor, care — în cele mai multe cazuri — duc la vindecarea lor completă, este foarte importantă. Și mai importantă ni se pare prevenirea nevrozelor, menținerea unui sistem nervos sănătos și înlăturarea devierilor de minimă importanță care survin în activitatea nervoasă. Cu alte cuvinte, să consultăm medicul la apariția acelor fenomene care stau la baza simplei nervozități.

Dr. Silviu GHEREA

Cuvinte încrucișate

P L O U Ă

1	N	2	O	3	R	4	5	P	6	7	C	8	A	9	T	10	U	11	R	12	A	
2	A	C	O	P	E	R	I	S												D	O	M
3	S	F	C	E	T	A										P	E	U	A			
4	H	A	I	N	E					P						L				A	R	
5	N		E	C	U	A	T	O	R													I
6		R	L			N	N									I	A	B	T			
7	A	P	A			V	I	N	T												F	U
8	C	O	S	B	U	C					S	P	A	L	A							
9	O	T				O	I	E	R												J	L
10	O	R	B	E																		
11	P	A				T	U	N	E	T												M
12						U	N	E	D													A

ORIZONTAL: 1) Ploaie în devenire — Căzută din nori. 2) Stavilă în drumul ploii — Palat ca în poveste (pop.). 3) Cînd ploaia se lasă așteptată — Romanul „Furtuna” de Ilya Ehrenburg. 4) Fulgarine și mantale de ploaie — Măsură agrară. 5) Zonă terestră în care ploaia sub formă de averse nu lipsește nici o zi. 6) Recul! — Bine! — Ambarcație pentru sport și agrement. 7) Sine-quanton al ploii — Însoteste ploaia în timpul furtunii — Începe să fulgere! 8) Autorul cunoscutelor versuri: „Jalnic vîlție prin noapte glasul codrilor de brad, / Ploaia cade-n repezi picuri, repezi fulgerele cad” („Regina Ostrogoților”) — Acțiunea apei de ploaie asupra caldarîmului. 9) Aproape de... cot! — Cînd ploaie adăpostește oile în saivan — Vechi cavalierist. 10) Cele fără conținut devin apă de ploaie — A împodobi. 11) Pipă fără... mustiuc? — Urmează fulgerului — Pămîntul după ploaie — Cînd coboară norii.

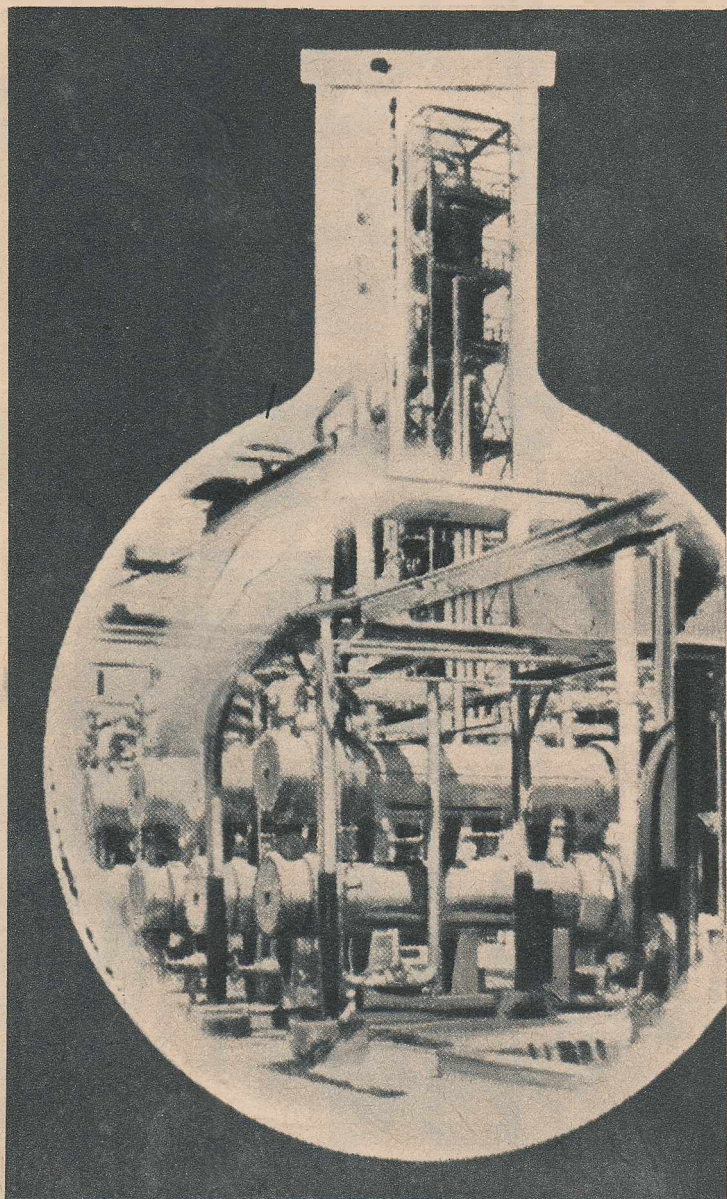
VERTICAL: 1) Autorul piesei „Omul care aduce ploaie” — Poet român care a scris versurile: „De-afltea noptii aud plouînd, / Aud materia plîngînd... / Sînt singur, și mă duce-un gînd / Spre locuințele lacustre” („Lacustră”). 2) În ultimă ana-

liză adună toate apele și tot ei dă naștere norilor — O ploaie de proporții uriașe. 3) Gresia, bazaltul, granitul etc. — Bărbierit — Timp ploios. 4) Condeiul pictorului — Coboară pantele înzăpezite sau... schelele marilor construcții. 5) Aidoma sacului — Zgomotul ploii mîinate de vînt (pl.). 6) Curelusa de meșină — Fără pereche — Umed. 7) Început de cîntec! — Scriitor clasic român, autorul cărții „Povestea vorbeii” — Fluviu european. 8) La intrarea într-o societate! — Peste! — Bară fixă. 9) Picură sau toarnă cu găleata (pl.) — Te ajută să treci peste un șuvoi sau peste un prtu fără să te uzi. 10) Ploaie — Dezlănțuire violentă de ploaie. 11) Ploaie de vară cu picuri mari și distanțați — Mîscare ondulată a mării după furtună — La războiul de țesut. 12) Îi ploaie și-ninge — Acțiunea ploii de vară asupra vegetației însetate de secetă (inf.).

DEZLEGAREA JOULUI „ROMANȚE ȘI CÎNTECE POPULARE ROMÎNEȘTI”, APĂRUT ÎN Nr. 48

1) Bajescu Oarda. 2) Amintiri — Ari. 3) Dor — Ros — Adam. 4) Ir — Lacul — Ug. 5) T — Rudi — At — Op. 6) Alinări — Arie. 7) Iță — Leana — R. 8) Ina — Sîrbă — Si. 9) Na — Stat — Stan. 10) I — Rar — Acerbi. 11) Mai — Oare — Iat. 12) Alunele — Horă.

biografia agitată a catalizei

O uzină într-un balon de sticlă... Este doar un truc fotografic, dar el exprimă indisolubila legătură care trebuie să existe între cercetarea de laborator și creația inginerască. Giganții industriali de azi, care acționează pe bază de cataliză, își au obârșia în retorta unui modest farmacist din Petersburg, Sigismund Konstantinoviici Kirchof.

Distoria fenomenului de cataliză, pentru înțelegerea și stăpînirea căruia, dată fiind uriașa sa însemnătate practică, lucrează astăzi experimenterii și teoreticienii din aproape toate țările lumii, își are începutul în zilele anului 1811. Era pe vremea domniei țarului Alexandru I; Rusia se afla în război cu turcii și se pregătea pentru războiul cu Napoleon.

INTR-O SPIȚERIE DIN PETERSBURG

...În spițeria sa din Petersburg, Sigismund Konstantinoviici Kirchof nu se mai ocupă de rețetele obișnuite. În timp ce elevii săi execută ordonanțele medicale, el umple retortele, le pune la fiert, le golește, gustă siropul din ele. În cursul acestor experiențe, ciudate pentru toți cei din jur, nu-l mai recunoști pe farmacist. Nimic din aerul plictisit al zilelor obișnuite nu apare pe chipul lui. El repetă de zeci de ori o singură operație și încordarea cu care urmărește fiertura lasă loc unei destinderi totale abia în clipa

în care gustă siropul. Este zahăr, zahăr dulce, asemănător cu cel obținut din trestie sau din sfecla abia introdusă în cultură. Și farmacistul reia încercarea, temându-se, parcă, să nu fi fost totul decât o întâmplare.

Experiențele lui Kirchof sînt foarte simple. El fierbe amidon cu o soluție de acid diluat și obține un sirop conținând o cantitate de zahăr ceva mai mare decât cantitatea de amidon inițială.

Înainte de a urmări desfășurarea experiențelor, să încercăm descifrarea factorilor care au determinat această activitate înfrigurată a farmacistului petersburghez.

Cu mai mult de o jumătate de secol înainte, apăruse lucrarea lui Andreas Sigismund Marggraf intitulată „Încercări chimice pentru extragerea unui zahăr adevărat din diferite plante care cresc în țările noastre”. Berlinezul Marggraf a fost primul chimist care a descoperit zahăr în sfeclă, deschizînd astfel calea către o nouă sursă de zahăr, în afara celebrei trestii. Chimisti din toate țările Europei încercau să găsească surse locale pentru acest prețios ali-

ment, cererea mărindu-se continuu o dată cu creșterea populației orașelor și dezvoltarea industriei.

NAPOLEON, BLOCUSUL CONTINENTAL ȘI... ZAHĂRUL

În anul 1801, Franz Karl Achard inventează procedeul extragerii zahărului din sfeclă și înființează în Silezia prima fabrică în care se aplică acest procedeu. Interesul pentru invenția lui Achard crește an de an.

Decretul asupra blocadei Insulelor Britanice, emis la Berlin la 21 noiembrie 1806, interzicea orice legături comerciale ale continentului cu Anglia; corăbiile britanice nu mai aveau dreptul să intre în porturile europene controlate de Franța napoleoniană. Blocusul continental, prin care Napoleon încerca să lovească în inima Angliei — în comerțul ei — a făcut și mai presantă căutarea de substitute pentru o serie de produse care altădată se importau din colonii. De aceea Napoleon hotărăște, în anul 1812, să se aloce o suprafață de 30.000 de hectare, mărită apoi la 100.000, pentru cultivarea sfeclei de zahăr.

• ÎN VIAȚA ORGANISMELOR ȘI... A UZINELOR — UN ȘIR NEÎNTRERUPT DE FENOMENE CATALITICE • MATERIA PRIMĂ: AERUL • REACȚIILE DIN FRUNZA VERDE SE VOR REALIZA ÎN INDUSTRIE

El pune la dispoziția cercetătorilor 1.000.000 de franci aur pentru descoperirea celor mai bune procedee de fabricare din sfeclă a acestui aliment. Într-un cuvînt, zahărul era la ordinea zilei.

Kirchof avea un obiectiv foarte clar: să obțină zahăr din cereale, din cartofi, din toate acele plante cultivate de sute și mii de ani. Poate că el a pornit de la ideea că o bucată de pîine mestecată multă vreme în gură capătă un gust dulceag. Fierbînd amidonul cu apă el obținea într-adevăr un lichid dulceag. Adăugînd și puțin acid clorhidric la fiertură, el căpăta un sirop și mai dulce: apărea glucoza.

Mai surprinzător pentru farmacistul experimentator decât chiar apariția regulată a glucozei prin fierberea amidonului cu o soluție diluată de acid clorhidric, era faptul că obținea același rezultat dacă fierbea amidonul cu acid sulfuric. Și, lucru ciudat, la sfîrșitul experienței acidul părea neconsumat! Cît acid introducea atîta rămînea la sfîrșitul operației. Atunci care era rolul acestei substanțe? Întrebarea rămînea fără răspuns.

Conștient de însemnătatea descoperirii sale, Kirchhof publică primele rezultate. La început savanții din lumea întreagă pun la îndoială rezultatele obținute de cercetătorul petersburghez, însă apoi le acceptă după ce în zeci de laboratoare din Europa se refac cu succes experiențele după metoda simplă indicată de Kirchhof. Explicația n-a putut fi dată, dar industria s-a grăbit să treacă la aplicarea metodei fără să se sinchisească pentru moment de fundamentări teoretice.

O BRICHETĂ... ISTORICĂ

Fapte similare celor puse în evidență de Kirchhof au mai ieșit la iveală în cele mai diferite domenii de cercetări.

Chimistul francez Louis-Jacques Thénard descoperă că apa oxigenată, în contact cu un burete de platină sau cu bioxidul de mangan, degajă cu violență oxigen. Așadar, o substanță poate determina, prin simplul contact cu o alta, o reacție puternică fără să participe, aparent, la reacția declanșată.

Să fi fost oare această idee a activității misterioase a buretelui de platină care l-a condus pe chimistul german Johann Wolfgang Döbereiner (1780-1849) la faimoasa lui invenție? În adevăr, buretele de platină atrăgea pe mulți chimiști ai vremii, după ce Humphry Davy experimentase în anul 1817 aprinderea amestecului de hidrogen cu aer, cu ajutorul unei sirme de platină încălzite. Sîrma lui Davy, adusă la incandescență, era cea care determina aprinderea amestecului.

Cauza fenomenului rămînea neexplicată, însă faptul în sine îi era cunoscut lui Döbereiner. Acesta, după ce studiasse farmacia și făcuse o serie de experiențe nereușite pe tărîm tehnic, devine profesor de chimie, farmacie și tehnologie la Jena și, în această calitate, intră în legătură cu marele duce de Weimar, Karl-August, și cu universalul Goethe — și unul, și altul interesați în ale chimiei.

În anul 1824, Döbereiner inventează celebra sa brichetă cu hidrogen și cu burete de platină. Modul de funcționare era foarte simplu: un aparat debita un curent de hidrogen, care era dirijat spre un burete de platină; în contact cu buretele, jetul se aprindea! Pe vremea aceea, cînd chibriturile nu erau cunoscute și focul se mai făcea cu amnar, cremene și iască, invenția chimistului de la Jena apărea ca o realizare excepțională.

Döbereiner o comunică lumii cercetătorilor în lucrarea intitulată cu emfază: „Despre noudescoperita, deosebit de minunata însușire a platinei”. El va mai închina platinei o lucrare: „Despre chimia platinei”, după ce englezul Peregrine Phillips obține în 1831 un patent de producere a acidului sulfuric tot prin metoda de contact, devenită ulterior cel mai interesant procedeu de fabricare a acidului sulfuric.

INVENȚII INEXPLICABILE

Descoperirile lui Kirchhof, Thénard, Davy, Döbereiner erau de importanță capitală. Ele deveniseră baza unor invenții și chiar industrii, dar... explicația teoretică continua să lipsească.

Berzelius este acela care inventează un nume pentru toate aceste

fenomene: cataliză. Cuvîntul nu spune mare lucru: în grecește „katalysis” înseamnă dizolvare. Berzelius dă însă acestui cuvînt un conținut nou: fenomen datorit însușirii unor corpuri de a determina prin simpla lor prezență recombinația altora. Pentru a numi această însușire, Berzelius inventează o nouă forță, pe lângă altele (ca forța de adeziune, de capilaritate etc.), pe care o botează — evident — forță catalitică. Așadar, fenomenul primise un nume, iar cauza lui, un nume derivat din acela al fenomenului, însă puțină lume putea fi de acord cu acest mod de a teoretiza datele experienței.

În deceniile care au urmat s-au adunat numeroase exemple de reacții care, după expresia lui Berzelius, sînt de natură catalitică. Astfel, studiul științific al fermentației alcoolice — în esență și ea un fenomen de cataliză — prilejuiește stringerea unui nou material experimental care se cere înțeles, interpretat.

Pasteur și apoi Liebig emit diferite teorii, contradictorii. Lucrurile au rămas multă vreme în această fază vagă și confuză. Chimiștii priveau cu tot mai multă neîncredere teoriile catalizei și ale fermentației, ba chiar se născu un fel de teamă de a atinge acest subiect. Tratatul îl treceau sub tăcere, iar mari chimiști ca Henry Saint-Claire Deville luau în deridere pe cei care încercau să explice prin „forțe catalitice” fenomenele chimice.

Între timp, însă, industria fermentativă și de sinteză se dezvoltă continuu, iar „acțiunea de contact”, cum numea în 1876 chimistul rus N.N. Lubavin cataliza, se vedea a fi o realitate de neocolit.

Experiența pune curînd în evidență însușirile catalitice ale metalelor fin divizate: fier, nichel, cobalt, cupru. Oxizii metalici și amestecul de oxizi își dezvoltă însușirea de a determina creșterea vitezei de reacție a unor substanțe (și, deci, reducerea timpului) de la zeci de ani pentru cîteva molecule, la miliardimi de secundă.

Aceste rezultate deschid ramuri noi ale industriei chimice.

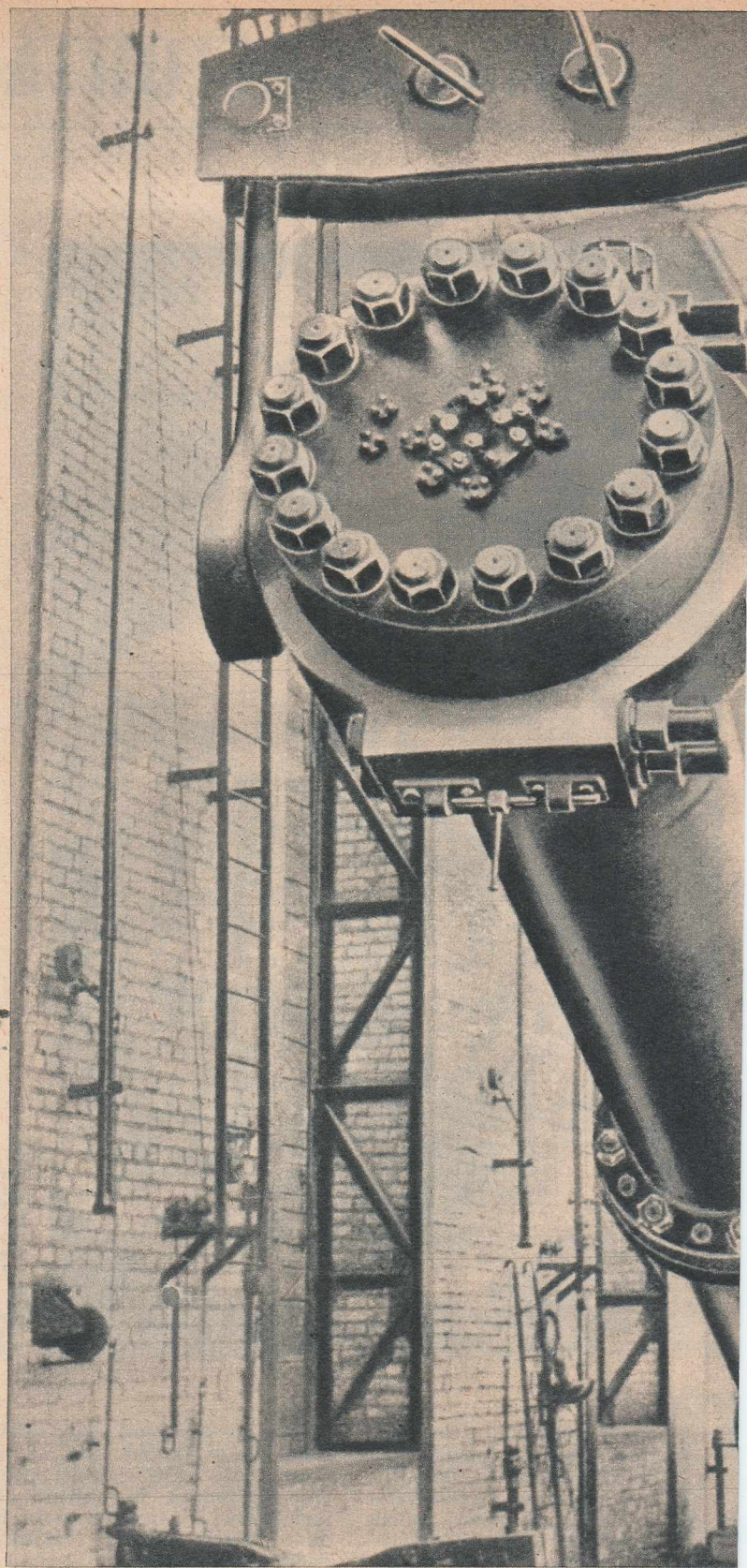
„I.G. FARBEN”, RĂZBOIUL IMPERIALIST ȘI CATALIZA

Fiecare ramură industrială nouă își are istoria ei. Ca toate istoriile, plină de contradicții și, de aceea, dramatică. Un exemplu dintre multe: metoda tehnică de sinteză a amoniacului.

După încercările lui Kuhlmann, Flick realizează sinteza amoniacului din azot și hidrogen, folosind drept catalizator platina. El brevetează invenția lui în 1876, dar ea nu dă rezultate practice la scară industrială, deoarece se ignora importanța presiunii în reacție.

Un procedeu economic implica rezolvarea concomitentă a mai multor probleme: presiune suficientă pentru obținerea unui randament optim, dar în același timp o presiune la care să reziste materialele de construcție ale reactorilor; temperatură corespunzătoare presiunii; catalizatorul cel mai activ, cel mai ieftin, cel mai rezistent.

De toate acestea se preocupau chimiștii trustului „I.G. Farben” în preajma războiului imperialist pe care-l pregătea Germania kaiserului Wilhelm. Desfăcînd la

prețuri de monopol medicamente, coloranți și articole fotografice, uzinele chimice cartelate ale Germaniei obțineau profituri uriașe; ele înghițeau rînd pe rînd întreprinderi și trusturi mai mici din alte țări capitaliste. Apropierea războiului pune însă problema majoră a explozivilor și în primul rînd a materiilor prime necesare pentru fabricarea lor.

Producerea explozivilor depindea de azotați. Dar cel mai mare zăcămint de azotați din lume se găsește în Chile. Dacă s-ar fi oprit vînzarea salpetrului din Chile către germani, tunurile lui Krupp ar fi devenit simple jucării. Trebuia, așadar, găsită o soluție.

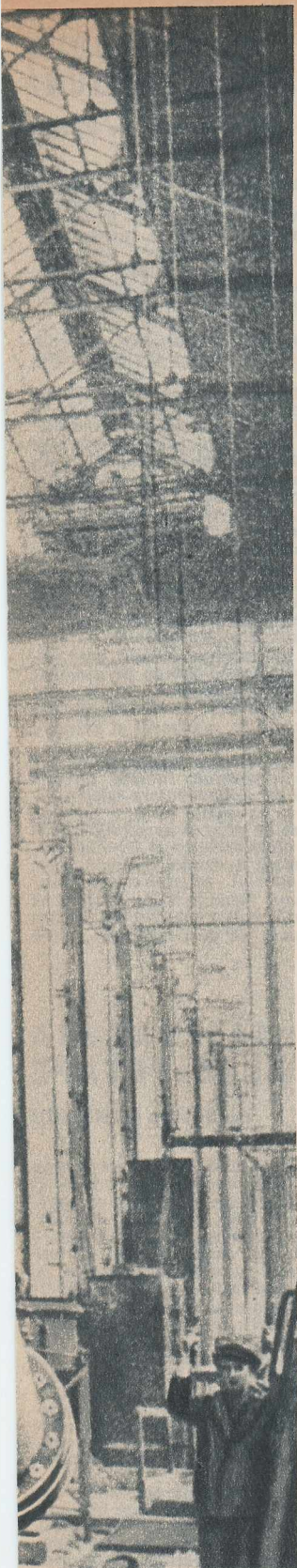
Se fac experiențe în stil mare. Un model de reactor, apoi al doilea, al treilea sar în aer. Dar aceasta n-are importanță. Pro-

ducția de amoniac trebuie pusă la punct: o cer interesele militarismului german.

Lucrările le conducea chimistul Fritz Haber și urmăreau pur și simplu folosirea aerului, mai precis a azotului din aer, ca materie primă pentru explozivi.

Haber se ocupă zi și noapte de problema sintezei amoniacului. El cercetează însușirile catalitice ale osmiului, ruteniului, uraniului, fierului. În fine, în 1913, procedeu este pus la punct. Presiune: 200 de atmosfere, temperatură: 500°C, catalizator: secret. Probabil uraniu. În 1914, uzina de la Oppau este gata pentru producție.

Chimistul Fritz Haber primește, în timpul războiului, gradul de maior. Probabil și ca răsplătă pentru producerea gazelor toxice, pe care — primii în lume — im-

periaștii germani le-au folosit pe timpul de luptă.

În 1928 Germania producea 667.000 tone de azotați sintetici pentru explozivi și pentru îngrășăminte agricole, pornind de la amoniacul obținut după procedeul Haber.

În anii în care Hitler pregătea dezlănțuirea unui nou război mondial imperialist, bătrnul chimist Haber se refugiază în Anglia, unde savanții progresiști îl fac să înțeleagă că și minile lui sînt mînjite de sîngele vărsat pentru profiturile trusturilor. Rutherford refuză să-i dea mina.

În cartea sa despre Albert Einstein, scriitorul sovietic Vladimir Lvov povestește că foarte curînd după audierea unei conferințe a lui Einstein despre responsabilitatea omului de știință în lupta împotriva instigatorilor la război Fritz Haber s-a sinucis...

MILIOANE DE TONE DE COMBUSTIBIL LICHID

Sinteza organică de laborator și industria organică de sinteză sînt, mai mult chiar decît sintezele anorganice, strîns legate de activitatea catalitică.

Savanții francezi P. Sabatier și J.B. Senderens descoperă, între 1899 și 1905, acțiunea catalitică a nichelului fin divizat, în reacțiile de hidrogenare a hidrocarburilor nesaturate. Pe această cale se obțin hidrocarburi saturate. Mai simplu, aceasta înseamnă că grație catalizei se pot transforma anumite substanțe organice în altele, mult mai valoroase. Esența și aplicațiile industriale, multiple și extrem de importante, ale acestei metode reies din cele cîteva exemple care urmează.

Savantul rus Serghei Aleksevici Fokin, care și-a consacrat întreaga viață cercetării fenomenului de hidrogenare catalitică, este cel care a pus la punct primul procedeu tehnologic de hidrogenare a grăsimilor. Catalizatorul lui Fokin este platina fin divizată.

Trecîndu-se un curent de hidrogen prin uleiuri lichide animale și vegetale (de ricin, de muștar, de bumbac, de arahide, de rapiță, de pește etc.) se obțin, după un

șir de transformări, grăsimi comestibile, ca margarina.

Franz Fischer și H. Tropsch au elaborat, tot pe bază de hidrogenare catalitică, procedeul de preparare a benzinei sintetice.

Pe aceeași cale au fost rezolvate și alte probleme practice de uriașă însemnătate economică. De pildă producerea combustibililor lichizi direct din cărbune.

În uzine, cărbunele poate fi folosit, sub formă de bulgări sau praf, drept combustibil pentru focarele marilor instalații de ardere ale centralelor de forță. Motoarele cu explozie nu pot însă funcționa decît cu combustibili lichizi. De aceea, țările lipsite de petrol, dar bogate în cărbune, și-au pus problema obținerii combustibilului lichid din cărbune. Hidrogenarea catalitică a dat răspunsul practic și acestei probleme. Milioane de tone de combustibili și lubrifianți lichizi — benzine și uleiuri — se prepară azi prin acest procedeu din cărbune de pămînt.

Amoniack, grăsimi comestibile, combustibil lichid din cărbune... Toate acestea sînt numai cîteva exemple de industrie chimică bazată pe cataliză. De fapt, întreaga industrie de sinteză a masei plastice, a uleiurilor, a rășinilor și cauciucurilor din nisip (siliconii), a medicamentelor nu poate fi concepută fără catalizatori. De altfel trebuie subliniat că și în viața organismelor descoperim un șir neîntrerupt de fenomene catalitice, asupra cărora nu este cazul să insistăm aici.

UN VIS CARE SE APROPIE DE ÎNFĂPTUIRE

Practica chimică de un veac a pus la dispoziția cercetătorilor un uriaș material experimental. Deveneau necesare lucrări sistematice îndreptate spre lămurirea mecanismului intim al reacțiilor catalitice. Visul de a dirija aceste reacții, pe baza cunoașterii precise a însușirilor catalizatorilor, a condițiilor optime de lucru, visul de a conduce reacțiile chimice în uriașe instalații exact pe linia urmărită, se apropie de înfăptuire. Dar aceasta înseamnă urmărirea celor ce se petrec în mediul

de reacție sau pe suprafața catalizatorilor într-un interval pînă la o milionime și miliardime de secundă. Înseamnă necesitatea de a cunoaște cum se desfac moleculele, cum se refac, ce rol joacă aciditatea sau alcalinitatea soluției, temperatura, lumina, radiațiile radioactive. Înseamnă o complexă și multilaterală cercetare a fenomenului pe care Berzelius îl botezase „cataliză“.

Se folosesc, pentru aceasta, izotopii radioactivi (metoda atomilor marcați) și analiza cu ajutorul contorilor de particule radioactive, analiza fină și rapidă cu ajutorul spectrometrului de masă, cromatografia, măsurarea conductibilității electrice a suprafeței catalizatorului și metodele magnetochimice. Se cercetează sistematic efectul catalizatorilor preparați după diferite metode; se „otrăvesc“, adică se inactivează experimental catalizatorii cu adosuri de sulf, fosfor, arsen radioactiv. Se analizează compușii activi de pe suprafața catalizatorului, realizîndu-se metoda de studiu experimental a microchimiei suprafețelor.

Toate reacțiile de sinteză catalitică se reproduc în laborator, în condiții strict controlate.

În aprilie 1954 a avut loc la Moscova o consfătuire internațională pe tema „Fenomenele electronice în cataliză și absorbție“. Doi ani mai tîrziu Academia de științe a U.R.S.S. a organizat o consfătuire unională pe tema „Folosirea izotopilor în cataliză“. Tot în acel an s-a ținut la Philadelphia un congres al fizico-chimiștilor în problema catalizei.

Savanții sovietici desfășoară lucrări experimentale de cataliză în lumina teoriilor actuale despre semiconductori.

Cu aceasta iată-ne în plină actualitate.

CADRILUL ELECTRONILOR

Dacă am putea privi prin niște ochelari fantastici care să intrunească însușirile aparatului de difracție Roentgen, ale spectrografului de lumină vizibilă, infra-roșie și ultravioletă, ale contoarelor de particule radioactive, ale tuturor mijloacelor moderne de

Într-un astfel de reactor, rezistent la presiuni de sute de atmosfere, a fost realizată sinteza catalitică a amoniacului. La început procedeu a fost folosit la fabricarea explozivilor.

Caricaturistul englez Thomas Rowlandson a prins în această imagine interesul sfîrșit de conferințele de popularizare a chimiei, la începutul secolului trecut. Asemenea conferințe au fost ținute și de savanții de talia lui Davy sau Faraday. După cum se vede, participanții la conferință, burghezi înstăriți și nevestele lor, sînt extaziați în fața „miracolelor“ produse în paharele de laborator. Cît au fost în stare să înțeleagă ei din cele expuse, aceasta este o altă poveste...

Istoria catalizei este legată de numele lor... Louis-Jacques Thénard (stînga) a descoperit, la începutul secolului trecut, însușirea platinei de a descompune „în mod misterios” apa oxigenată. Cu greu și-ar fi putut închipui el vasterile aplicații industriale pe care avea să le aducă buretele de platină, pe vremuri neluat în seamă de chimiștii. Liebig (dreapta), unul din cei mai mari chimiști germani ai veacului al XIX-lea, și-a spus și el cuvîntul în problema catalizei... dar, după cum se știe, a greșit. Berzelius (stînga jos), inventatorul scrierii chimice moderne (cu simboluri și cifre), este creatorul cuvîntului „cataliză”.

investigație fizico-chimică, am căpăta repede și o imagine apropiată a fenomenelor de cataliză.

Cataliza în soluție ne-ar apare ca un uriaș cadrul de electroni schimbați între moleculele catalizate și cele ale catalizatorului. Am vedea cum moleculele catalizatorului — care joacă rolul fie de „donatoare”, fie de „acceptoare” de electroni — modifică pentru o fracțiune de secundă molecula catalizată. Am vedea cum se nasc astfel grupări atomice intermediare, nestabile, care reacționează cu alte molecule din soluție, generînd molecule stabile și regenerînd catalizatorii, care vor fi din nou gata să „doneze” sau să „accepte” perechi de electroni străini.

Cu ochelarii noștri fantastici am putea studia și suprafața catalizatorilor în soluție, care acționează într-un mod întrucîtva diferit de cei lichizi, am putea vedea în sfîrșit fenomene mult mai complexe — constînd însă în esență

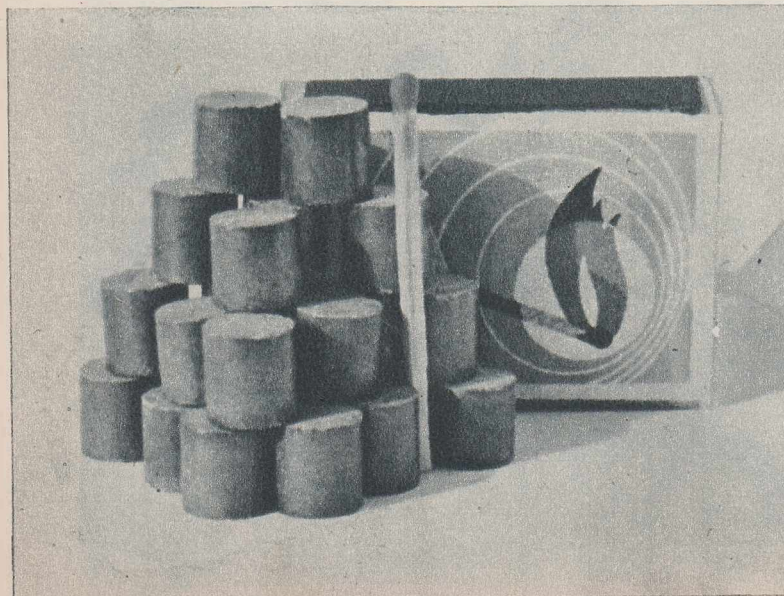
din aceleași procese de schimb de electroni — în interiorul celulelor vii, în frunzele arborilor, în organele viețuitoarelor, unde funcționează biocatalizatorii.

Teoria modernă a catalizei dă o imagine unică a mecanismului intim al acestui proces complex, prezent mai în toate reacțiile chimice, iar pe baza teoriei se elaborează cele mai îndrăznețe proiecte de transformare a substanțelor și de preparare a unor substanțe necunoscute în natură.

Va fi, desigur pînă la urmă, o problemă de cataliză realizarea sintezei zaharurilor din bioxid de carbon și apă prin acțiunea luminii, proces ce se înfăptuiește în plante sub influența catalitică a clorofilei. Laboratorul și apoi uzina chimică, care va deveni adevărată „fabrică de alimente”, vor reproduce în reactoare minunatele reacții din frunza verde.

Max SOLOMON

Îată pe eroii articolului nostru: catalizatorii. Acești oxizi metalici așezați în straturi determină, în anumite condiții, unirea chimică a moleculelor. Dacă randamentul instalației scade, este semn că ei au fost „otrăviți” sau că au „îmbătrînit” și deci că trebuie reînnoiți.

MUZICA

DE GUSTIBUS NON DISPUTANDUM?

de George BĂLAN

Aforismele sînt de obicei privite ca axiome: mă îndoiesc că celebrul „despre gusturi nu se discută” ar avea o valoare axiomatică. Sînt desigur cazuri cînd preferințele muzicale ale melomanilor li se poate aplica acest dicton. Mie, bunăoară, îmi place să ascult zilnic ceva din preclasiici. Dumeața, poate, te întrebi cum este posibil să ai cineva să facă o pasiune din această muzică, pîrîndu-ți mult mai firească propria-ți slăbiciune, aceea de a asculta cu regularitate muzică de Ceal-kovski. Nu ne vom certa, nu vom căuta să impunem unul celuilalt preferințele sale. Ne dăm seama că fiecare își are gustul său, dictat de temperament, cultură, experiență artistică.

Nu este cazul să facem din predilecțiile personale motiv de dispută: nu vom ajunge niciodată la vreun rezultat. Demonstrațiile verbale nu pot spulbera preferințele, după cum nu pot crea noi preferințe.

Sînt însă mai numeroase cazurile cînd clasicul „de gustibus non disputandum” servește ca paravan menit să ascundă superficialitatea gustului. Unii găsesc în el chiar o justificare a acestei superficialități. Se dăruiesc în mod exclusiv frecuziei sau euforiei pe care le-o produce muzica distractivă, așînd o agresivă indiferență față de ceea ce nu intră în sfera acestei muzici. Este desigur justificat răsunetul unor melodii ca: „Lalele” sau „Macarale”, „Fericire” sau „Gelozie” — dar mi se pare cel puțin exagerat ca preferințele muzicale ale unor ascultători să fie subjugate acestui tip de muzică. Este ca și cînd cineva n-ar concepe să citească decît romane de aventuri, ignorînd mai mult sau mai puțin premeditat, existența unui Shakespeare sau Balzac, Tolstoi sau Șolohov, Mann sau Hemingway. Ceea ce în domeniul lecturii literare ar fi pentru oricine o anomalie tipătoare, apare însă în domeniul muzicii ca fenomen frecvent și pentru mulți foarte firesc. Mi s-a întîmplat de sute de ori să vin în contact cu oameni pentru care tot ce nu intră în repertoriul Teatrului de Estradă sau de Operetă ține de muzică „disonantă” sau „cacofonică”. Am încercat adesea să conving pe unii fanatici ai „Lalelelor” sau „Macaralelor” că, persistînd în încapățînata lor ostilitate față de tot ce nu aparține acestui gen muzical, se lipsesc de imense satisfacții artistice. Unii, ce e drept, cădeau pe gînduri, dar destul de mulți se înverșunau parcă în ostilitatea lor. Răspunsul era, cu mici variații, următorul: așa cum unora le place muzica disonantă și cacofonică, ei sînt liberi să iubească muzica distractivă, unde pot găsi „melodie, sentiment și antren”. Fiecare cu gustul său. „De gustibus non disputandum!”

Eu cred că, dimpotrivă, despre gusturi trebuie să se discute. Personal nu pot privi cu nepăsare cum aștia oameni cu preocupări profunde în alte direcții rămîn insensibili la muzica majoră; mi se pare un fel de autoamputare spirituală.

Cu atît mai mult, nu putem rămîne indiferenți la ravagiile pe care le face, mai ales printre tineri, pasiunea pentru unele produse de muzică comercială, puînnd stăpînire despotică pe aceștia, stimulaînd în ei neseriozitatea și frivolitatea.

Printre însușirile omului orînduirii socialiste, un loc de frunte îl ocupă bogăția spirituală; indiferența față de marile valori ale muzicii nu mai este o chestiune de gust, ci de încultură și de înalțare, fenomene incompatibile cu profilul omului nou. Decît dictonul medieval, mult mai adecvat nevoilor construcției noastre culturale și morale mi se pare de aceea acest îndemn: să declarăm un război hotărît prostului gust.

CARTI

LITERATURA ALTEI ETAPE

de SILVIAN IOSIFESCU

Încheierea colectivizării în agricultură — moment de răscruce în desăvîșirea construcției socialiste — începe să capete ecouri tot mai ample în literatură. O consecință e și deplasarea tematică. De la momentul construirii unei gospodării colective — cele mai multe scrieri despre sat se încheiau aici, chiar dacă ultimele pagini jalonau, cam vag, o perspectivă — se pornește, desigur încă cu oarecare timiditate, spre problemele mereu noi pe care le creează existența unei unități socialiste. Poezia a înfăptuit mai frecvent crearea spre noua etapă tematică. A reușit-o în mai multe rînduri și reportajul literar. Dar reportajul — cît de important ar fi ca școală a prozatorilor — nu poate deveni gen dominant în proză. Nuvelele sau romanele au posibilitatea să exploreze mai profund noile relații din satul colectivizat, psihologia și morala în transformare.

Răspunsul literaturii la schimbările din sat e încă parțial. Romanul lui Vasile Rebreanu „Casa” e una din certitudinile artistice ale anului care se încheie. Un tînar nuvelist care făgăduia s-a afirmat ca romancier cu vigoare și siguranță narativă surprinzătoare. Dar conflictul din „Casa” e noua versiune istorică a situației țărănu-lui sărac, care vrea să-și schimbe condiția socială printr-o căsătorie bogată. Interesul social și etic al cărții nu trebuie minimalizat. Deși scriitorul, bun observator, descoperă trăsături inedite, în romanul lui Vasile Rebreanu viața gospodăriei rămîne un fundal pentru eșecul lui Isala Ioța.

„Sapte înși într-o căruță” a lui Paul Anghel vorbește de o etapă superioară din viața unei gospodării colective și autorul știe să vadă urmările acestei etape în transformarea oamenilor. Punctul de pornire e reportajesc. Șapte înși din gospodăria colectivă „Festivalul mondial al tinereții”, aflați în regiunea bucureșteană, pornesc spre Capitală ca să viziteze expoziția industrială și să obțină repartizarea unui camion. Sînt oameni cu fir și mentalități deosebite. Printre ei se află și contabilul Zamfirescu, personajul descurcării și plictisit, preocupat de comisiunile nevestei. Dar la cel mai mult, cu toate urmele de vanitate, munca în comun a început a remodela caracterele. Lăudăros, vorbăreț, încurcă-lume, Patraulea — rubedenie a personajului șolohovian moș Soliukar, fără ca această influență să ajungă copie supărătoare — și-a identificat interesele cu cele ale gospodăriei. Pînă la urmă el găsește soluția și obține camionul. La alții din grup, la Rachieru sau la Virgil, pasiunea pentru interesul colectiv capătă forme mai mature.

Povestirea e sprintenă și plină de umor. Paul Anghel e moldovean, ceea ce se simte în felul cum se nuanțează însușirile ca și în înclinarea spre anecdotic. Tipologii regionale în literatură sînt aproximative. Dar supletea umorului e frecventă la scriitorii moldoveni, de la Creangă la Galan. Se pot remarca la același tip de proză cotiturile povestirii, gata oricînd să se oprească pentru a intercala un episod hazliu, așa cum poposește Paul Anghel ca să ne informeze pe îndelete de pătaniile minzului ratăcit. Pe alocuri, mai ales în ultimele capitole, am fi cerut de la reporterul cu experiență, care cunoaște prețul timpului, mai multă sobrietate.

Important este că bune observații ne fac să simțim noutatea etapei pe care a atîns-o gospodăria. După începuturi modeste, mecanizarea a devenit preocupare de căpetenie și întoarcerea în camion a celor care au plecat în căruța prăpădită are stil triumfal. Profunzime semnificativă au și observațiile cu privire la izolarea ultimilor țărani individuali în satul colectivizat. Încercarea acestora de a se ține deoparte devine tot mai de neconceput, căci în secolul XX gospodăria autarhică, trăind numai din producțiile proprii, e imposibilă. Și sentimentul izolării e tot mai apăsător. Reacțiile Tingirichioaiei, lăptăreasa cu veleități aprige de înăvîțire, atunci cînd înfrînăse căruța colectivizării, simțămîntul de a fi în afară care o copleșește și încercarea de a-l masca prin sfidare sînt notate cu finețe. Interesantă e și consemnarea emulației dintre gospodării, ca și a întrajutorării. Camionul e obținut cu sprijinul unor vecini mai avansați. Partea aceasta e însă tratată cam festiv în nuvelă.

Faptele noi pe care „povestirea dintr-o toamnă bogată” reușește să le investigheze literar covîrșesc inegalitățile și rezolvările mai convenționale din a doua parte a cărții. Astfel sînt tendințele de a nu omite nici o problemă și de a le inventaria pe toate în grabă, ori brusca transformare a Tingirichioaiei. Dar cititorului îi rămîne impresia reconfortantă a unui proces ascendent, surprins în aspecte inedite. Pentru proza noastră e un drum care se deschide.

Cititorii ne scriu, noi răspundem

Ce sînt fermenții?

La această întrebare, pusă de Stela Homorădeanu din Orăștie, răspunde asist. univ. SANDA IANCU, de la Facultatea de Științe Naturale a Universității din București.

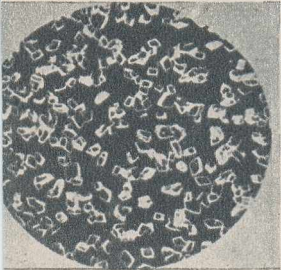
Fermenții sau enzimele sînt anumite substanțe organice indispensabile vieții, care provoacă și dirijează toate reacțiile chimice de sinteză și degradare din organismele animale și vegetale sau din produsele acestora.

Încă din antichitate, vechile popoare știau că diferite produse obținute din plante sau animale pot suferi anumite transformări. Romanii au dat acestor transformări numele de fermentații — adică fenomene întovărășite de formare de gaze.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea marele savant Pasteur a arătat că fermentațiile se datoresc unor microorganisme care formează în celulele fermenților (substanțe chimice care produc fermentațiile). Mai tirziu s-a descoperit că fermenții nu sînt produși numai de microorganisme, ci de orice celulă vie animală sau vegetală, și s-a reușit extragerea fermenților din celulă.

Fermentii se formează numai în ființele vii, dar pot lucra și în afara organismului. Ei intervin în cantități extrem de mici producînd transformarea unei cantități mari de substanțe, fără să fie consumați sau distruși. În general, un anumit ferment nu poate transforma decât o anumită substanță organică sau un grup foarte restrîns de substanțe organice. Cercetătorii sovietici Oparin și Kursanov au dovedit că un anumit ferment poate să producă atât combinarea cîș și descompunerea unei și aceleiași substanțe din organism, aceasta depinzînd de starea sa — dacă e liber sau dizolvat în celulă.

Alimentele pătrunse în organism sînt descompuse de anumiți fermenți în particule extrem de mici, care trec în sine și sînt purtate în tot corpul, unde sînt combinate, după nevoile organismului, de alți fermenți.

Un anumit tip de fermenți (chilomripsină), sub formă de cristale, fotografiați la microscop.

Mulți fermenți au putut fi obținuți sub formă de cristale, ceea ce a contribuit la cercetarea lor mai amănunțită.

Un an pe racheta fotonică = 100 de ani terestre

"Cum se explică afirmația făcută în articolul 'Astro-nautica și civilizațiile extraterestre' — apărut în 'Flacăra' — că pe racheta fotonică timpul se va scurge mai încet decît pe Pămînt?"

Vasile MALUCUȘA,
lăcătuș I.C.I.L. — Simeria

Răspunde lector univ. ing. FLORIN ZĂGANESCU, candidat în științe tehnice.

La începutul secolului nostru Albert Einstein a elaborat teoria relativității, care a revoluționat concepțiile clasice asupra noțiunilor de timp și spațiu. Marele fizician a demonstrat că scurgerea timpului în cadrul unui sistem de corpuri materiale depinde de viteza de deplasare a acestora, și anume timpul se scurge cu atât mai încet cu cît viteza de mișcare este mai mare.

Acest fenomen, inesizabil în cazul vitezelor mici cu care sîntem obișnuți și care se analizează de către mecanica clasică, devine preponderent în cazul mișcărilor efectuate cu o viteză apropiată de cea a luminii.

Așa, spre exemplu, dacă o navă cosmică ar zbura cu o viteză egală cu 0,99995 din viteza luminii (300.000 km/s), calculele arată că timpul în navă se va scurge de o sută de ori mai încet decît pe Pămînt!

Cu alte cuvinte, un cosmonaut revenit pe Pămînt după un zbor cu racheta fotonică care în Cosmos a durat 7 luni își va găsi propriii săi copii mult mai în vîrstă decît el (pe Pămînt scurgîndu-se între timp aproximativ 54 de ani).

Această „relativitate” a timpului nu are nimic misterios în ea. În fond, teoria afirmă că într-un corp aflat în mișcare relativă față de un altul, procesele periodice se desfășoară mai lent. Oscilațiile unui pendul, de pildă, vor fi mai rare pe nava fotonică, datorită vitezei. Dar scurgerea timpului, deci și durata proceselor vitale, se măsoară numai raportîndu-le la fenomene periodice (rotația Pămîntului etc.). Pe racheta fotonică toate aceste fenomene (inclusiv, de pildă, bătaia pulsului) se încheiesc, deci și cosmonautul nu va îmbătrîni alt decît repede ca semenii lui rămași pe Pămînt.

Această proprietate a timpului a fost verificată în practică. Astfel, studiîndu-se particulele elementare denumite mezonii, s-a constatat că mezonii cărora li se imprimă viteze apropiate de cea a luminii au o „viață” mai lungă decît cel care se deplasează cu viteze mai mici.

Alte verificări s-au obținut prin cercetări astronomice.

Pe Tirnave...

Iată un aspect din timpul culesului strugurilor, într-una din renumitele vie de pe Tirnave. Via aparține gospodăriei agricole colective din comuna Sarosu și a dat în toamna aceasta o recoltă bogată.

Dan VINTILĂ,
tehnician constructor,
Mediaș

Salvador: un vulcan ce poate oricînd să erupă

"Aș vrea să cunosc situația politică a Salvadorului."

Mircea PĂTRAȘCU,
str. Olteniilor nr. 7, Constanța

La această întrebare răspunde E. OBREA, redactor la „Scnteia tineretului”.

De la o vreme, despre Salvador a început să se vorbească mai insistent în presa apuseană. Explicația acestui interes trebuie căutată în atmosfera încordată din această țară, încordare care se menține de luni de zile.

Salvadorul este una din cele mai mici republici latino-americane; pe o suprafață de 21.146 km p trăiesc mai bine de 2.500.000 de locuitori. Principala bogăție a acestei țări, cafeaua, este exploatată — ca și întreaga economie națională — de monopolurile din S.U.A. și de cele 14 familii milionare autohtone. Capitalul american a acaparat toate ramurile principale de activitate economică — electricitate, căi ferate, cele cîteva întreprinderi alimentare și textile și chiar administrația poștelor și telefoanelor. Drept urmare, în Salvador domnește — după cum arată săptămînalul mexican „Siempre” — „cea mai cruntă mizerie din lume. Economia țării se află în pragul falimentului, iar numărul șomerilor este în continuă creștere”.

Docilitatea față de S.U.A. manifestată de junta colonelului Julio Rivera aflată la cîrma țării, complicitatea acesteia la acțiunile arbitrare patronate de Departamentul de Stat al S.U.A. au nemulțumit profund opinia publică. Deși milionului de dolari oferit de S.U.A. sub firma „Alianței pentru progres” lăsa făcut o zgometoasă reclamă, populația țării nu

poate uita că Salvadorul pierde 40.000.000 de dolari datorită reducerii impuse a prețului (și așa teribil de scăzut!) al cafelei exportate pe piața nord-americană. Tocmai de aceea emisarii „Alianței pentru progres” au fost întîmpinați în Salvador cu puternice manifestații antimperialiste. Cercuiri tot mai largi se ridică la luptă împotriva dictaturii, deși junta utilizează sălbătice mijloace de reprimare. Partidul Comunist din Salvador apreciază, într-o recentă declarație a sa, că „în țară se creează în prezent o situație revoluționară”.

Starea de încordare din Salvador, nemulțumirea populară care răbufnește viguros dezvăluie o dată în plus impasul politicii marionetelor Washingtonului din America Latină. Este un vulcan ce poate oricînd să erupă...

Cititorii către cititori

Următorii cititori doresc să corespundă: Ivan Floodorovici Gutium, la redacția gazetei „Satul colhoznic”, Kășani, str. Lenin 15, R.S.S. Moldovenească — U.R.S.S.: literatură, muzică, sport, film, ilustrate (corespundă în rusă și română); Iulian Fleischer, elev, Lodz, ul. Zeromskiego 56 m 5, R.P. Polonă: filatelle, ilustrate (corespundă în rusă, polonă, engleză, franceză); Erwin Jeszka, Rubnik, ul. Raciborska 12, woj. Katowice, R.P. Polonă: ilustrate (corespundă în polonă, rusă, engleză, germană); Leonid Tichoniuk, Suszeze 1, piața Czyze, pow Hajnowka, R.P. Polonă: filatelle (faună, floră, sport, cosmos); Ioana Irim, elevă, com. Tîbănești, raion Brăila: ilustrate, filatelle; Elena Ioan, radiotelegrafistă, Ploiești, str. 23 August 282: ilustrate; Lidia Sava, studentă, Iași, alea Sadoveanu 6, bloc 2: ilustrate; I. Langsner, elev, com. Poenele de sub Munte, raion Vișeu, reg. Maramureș: ilustrate, filatelle; Pușa Iacob, elevă, Buzău, str. Zola Kosmodemianskaia 22: filatelle, ilustrate; Ica Colibaba, elevă, Rădăuți, Calea Prieteniei 64: ilustrate; Virgil Lepădatu, lăcătuș, Hunedoara, str. I.L. Caragiale, bloc 1, ap. 8: sport, muzică, ilustrate; Ilie Pascu, mecanic, Rm. Vlcea, str. Lenin 46: literatură, istorie, geografie, matematică, ilustrate; Elena Dumitrescu, elevă, Brăila, str. Mihai Bravu 417: ilustrate; Valeriu Raftu, lăcătuș mecanic, Arad, str. Șezătorii 2: ilustrate; Anișoara Căloianu, Teatrul muzical din Galați, str. Dumitru Chicuș 119: ilustrate.

Ciorapii și șosetele noastre

Publicarea în „Flacăra” nr. 41, din 13 octombrie 1962, a articolului „Sînt oare nimicuri?” ne-a adus din partea fabricii de ciorapi „7 Noiembrie” din Sibiu o scrisoare, din care cităm cîteva fragmente:

„...Pentru anul 1963 au fost create și vor fi puse în fabricație un număr de 59 de modele de ciorapi și șosete în combinații de culori armonizate, avînd o varietate bogată de desene. S-au luat măsuri pentru a se întări călcîțul și virful ciorapilor și șosetelor cu fibre în amestec cu fibre sintetice...”

„...Colectivul fabricii „7 Noiembrie” vă mulțumește pentru acțiunea pozitivă generată de publicarea articolului „Sînt oare nimicuri?” asupra tehnicienilor și inginerilor noștri și consideră că revista a adus pe această cale un prețios aport în munca pentru continua îmbunătățire a calității produselor fabricii”.

Ing. I. BUJU,
directorul fabricii de ciorapi
„7 Noiembrie” din Sibiu

Pe scurt

CONSTANTIN C. GOMBOȘ, com. Pecica, raion Arad, reg. Banat. Activitatea și călătoriile medicului român Ilarie Mitrea sînt descrise în volumul „Străbătînd lumea” de Val Tebeică („Un medic român în două continente”, pag. 27-44).

VALERICA CONDESCU și MARIN DRAGOMIR, elevi, Turnu Măgurele. Un institut de învățămînt superior purtînd numele specificat, de dv. nu există. Pentru a vă specializa în problemele de geologie, aveți posibilitatea să urmați Facultatea de geologie-geografie a Universității din București sau Facultatea de geologie tehnică a Institutului de petrol, gaze și geologie din București. Trebuie să ne comunicați la care dintre cele două facultăți vă opriți, pentru a vă putea da relațiile cerute.

VASILE TURCU, Bicoz, reg. Bacău. Urmărind rubrica noastră „Cititorii către cititori”, veți găsi adrese ale unor tineri din U.R.S.S. cu care veți putea intra în corespondență.

De la fotocorespondenți

O scenă din piesa „O noapte furtunoasă”, în interpretarea echipei de teatru a Casei orașenești de cultură din stațiunea Sînic Moldova — faza interregională a concursului biennal de teatru „I. L. Caragiale”. (Prof. C. Bureuc, Bacău).

Cabana de pe muntele Parîng. (Ioan Henț, muncitor, Deva)

FLACĂRA
Revistă social-politică
și literar-artistică

Anul XI — Nr. 49 (393)
8 decembrie 1962

REDACȚIA:
BUCUREȘTI
PIAȚA ȘCIINTEI

Căsuța poștală: 3507
of. 33, Tel. 17.60.10.
int. 1744

ABONAMENTE:

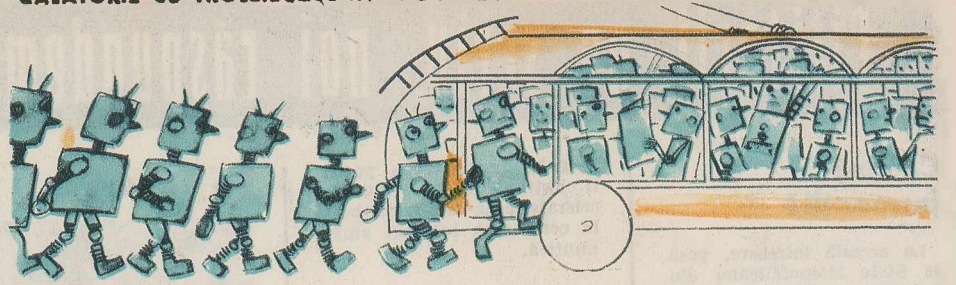
la toate oficiile poștale din țară și la
factorii poștali și difuzorii voluntari din
întreprinderi și instituții.

PREȚUL 3 luni: 26 lei
ABONAMENTELOR: 6 luni: 52 lei
un an: 104 lei

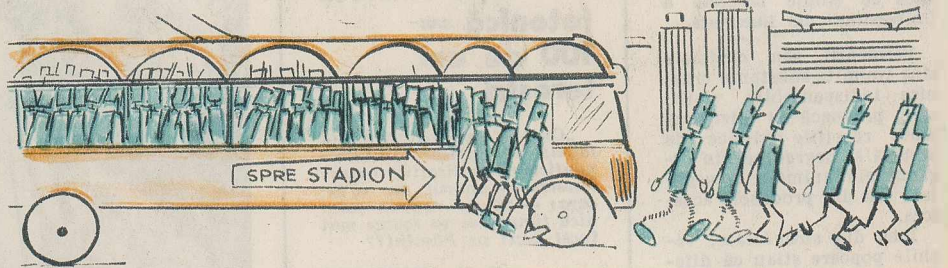
Prezentarea grafică: Ion VULPESCU. Tipărită la Combinatul poligrafic Casa Științei.

PREȚUL REVISTEI 2 LEI

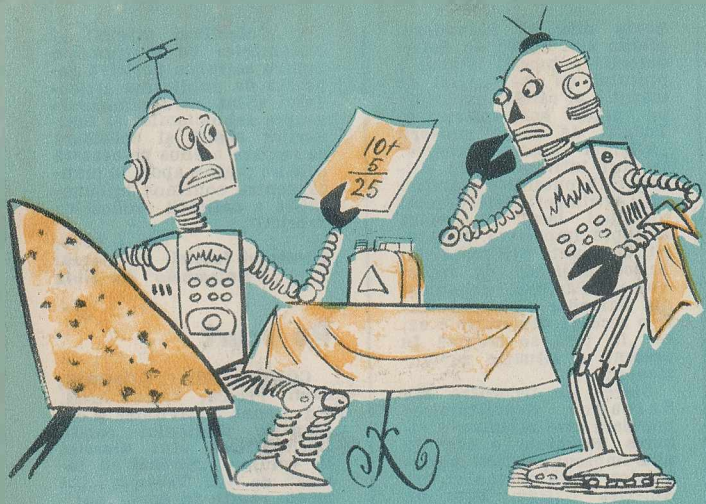
CĂLĂTORIE CU TROLEIBUZUL ÎN ZI DE MECI

La urcare...

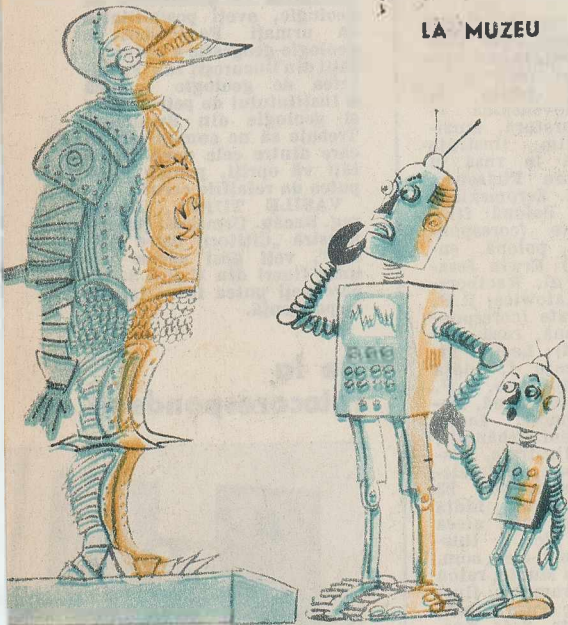

La coborâre...

— Cum? $10 + 5 = 25!$
OSPĂTARUL ELECTRONIC: Scuzați! Reminiscențe din trecut...

LA MUZEU

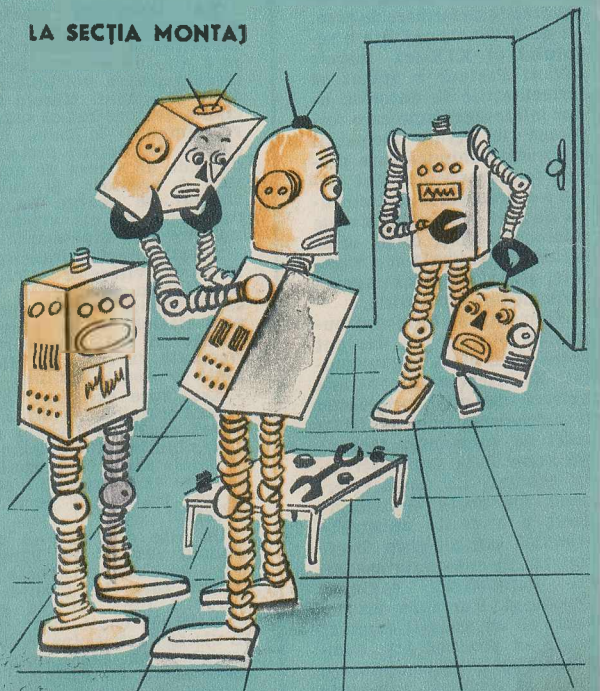

— Cum suportau atîta metal pe ei!

UMOR CI- BER- NE- TIC

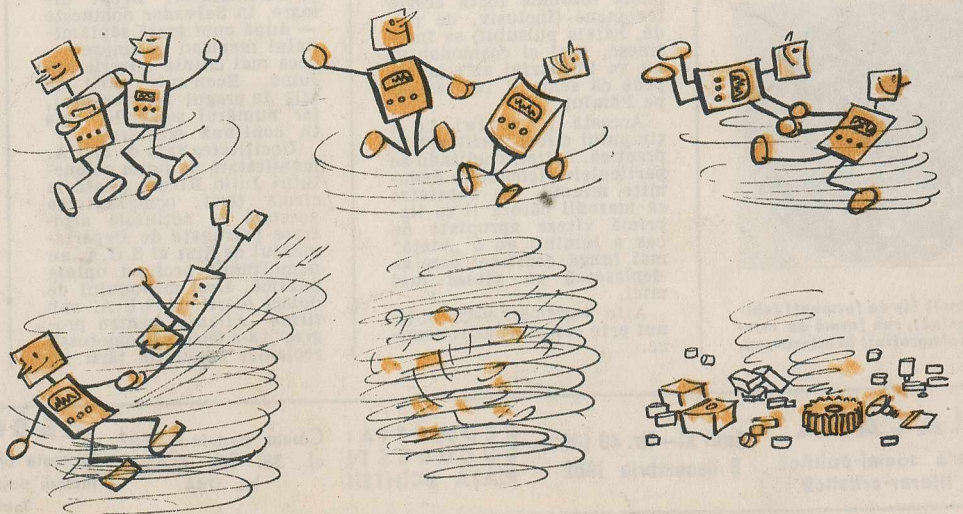
Desene de Neil COBAR

LA SECȚIA MONTAJ

REBUTUL: Ar trebui să dați ceva mai multă atenție la calitate: iar mi-a căzut capul de pe umeri!

RITM...

— Ia să văd eu de ce nu-ți intră nimic în cap?

